

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

Дипломна робота магістра

**ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КАНАДИ ТА КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ
ЯК ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОЇ СИЛИ**

Виконала:

Студентка 6 курсу 691мз групи
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Коваленко Діана Миколаївна

Керівник:

к. політ. н., доцент

Габро Ірина Володимирівна

Рецензент:

к.і.н, доцент

Богданова Тетяна Євгенівна

Миколаїв – 2023 рік

ЗМІСТ

Анотація.....	I-IX
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КАНАДИ ТА КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ ЯК ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОЇ СИЛИ	7
1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження.....	7
1.2. Методологія дослідження публічної дипломатії Канади та Королівства Норвегія.....	15
1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	25
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КАНАДИ ЯК ДЕРЖАВИ СЕРЕДНЬОЇ СИЛИ	43
2.1. Еволюція та пріоритети публічної дипломатії Канади на сучасному етапі.....	43
2.2. Інститути та інструменти публічної дипломатії Канади.....	54
РОЗДІЛ 3. ЕЛЕМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ.....	68
3.1. Інституційне забезпечення та стратегії публічної дипломатії Королівства Норвегія.....	68
3.2. Практика реалізації публічної дипломатії Королівства Норвегія.....	80
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	99

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції розвитку системи міжнародних відносин, інтеграційні процеси, становлення мультиполярного світового устрою, поява недержавних акторів на міжнародній арені ставлять нові вимоги перед державами. Це зумовлює потребу у щоденній ефективній і дієвій відповіді на загрози національній безпеці будь-якої країни світу зі збереженням її власного національного інтересу.

Публічна дипломатія – це форма сучасної дипломатії, орієнтована на інформацію, розуміння та вплив на громадськість іншої країни для досягнення політичних цілей зовнішньої та національної безпеки. Хоча вплив на закордонну громадську думку не є новинкою XXI століття, а будучи одним із завдань зовнішньої політики, тільки в останнє десятиліття спостерігається раптове зростання наукового та практичного інтересу до публічної дипломатії у різних країнах.

Публічна дипломатія як явище політичної практики дедалі ширше аналізується на концептуальному рівні та в контексті прикладних наукових розробок. Поява цього поняття у міжнародному дискурсі обумовлена об'єктивною тенденцією диверсифікації форматів транскордонних комунікацій та активізацією діяльності сучасних держав щодо підвищення привабливості своєї зовнішньої політики в очах зарубіжної громадськості.

На сучасному етапі держави середньої сили, особливо Норвегія та Канада, мають певні успіхи. Норвегія стала прикладом застосування концепції «нішевої» публічної дипломатії, зайнявши своє відмінне місце серед інших країн світу в очах світової громадськості. Публічна дипломатія Канади поступально розвивається ось уже на протязі сімдесяти років. Про це наочно свідчать дані авторитетного рейтингу «The Soft Power», що складається Центром публічної дипломатії в Портленді (США) на основі індексів ефективності держави, підприємництва, зовнішніх зв'язків, освіти,

інформаційних технологій і культури. Згідно зі звітом за 2022 рік, Канада займає в ньому 7 місце¹.

Актуальність розглянутої проблеми визначається потребою висловити та зрозуміти громадський діалог, після формування та переоцінки деяких пріоритетів у рамках зовнішньої політики країн середньої сили Канади та Королівства Норвегія.

Об'єкт дослідження – публічна дипломатія як інструмент зовнішньої політики держав середньої сили.

Предмет дослідження – особливості публічної дипломатії Королівства Норвегія та Канади як держав середньої сили.

Мета роботи полягає у дослідженні сутності, особливостей реалізації, публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Королівства Норвегія.

Для досягнення окресленої мети поставлено такі дослідницькі **завдання**:

- проаналізувати стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження;
- розкрити методологію дослідження публічної дипломатії Канади та Королівства Норвегія;
- дослідити понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- проаналізувати особливості реалізації публічної дипломатії державами середньої сили Канадою;
- розкрити елементи та механізми публічної дипломатії у зовнішній політиці Королівства Норвегія.

Територіальні рамки дослідження охоплюють держави Королівства Норвегії, Канади та території країн, на які спрямована їх публічна дипломатія.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1965 року (активне застосування терміну «публічна дипломатія» відомствами держав

¹ Global soft power index 2022. The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands. URL: <https://brandirectory.com/softpower/>

середньої сили) до 2022 року (крайній повний рік реалізації публічної дипломатії державами середньої сили – Королівством Норвегія та Канадою).

Наукова новизна отриманих у процесі дослідження результатів полягає в тому, що вперше на рівні курсової роботи здійснено спробу комплексного аналізу публічної дипломатії держав середньої сили.

Зокрема, автором уточнено поняття «публічна дипломатія держав середньої сили», під яким варто розуміти процес діалогу та налагодження відносин з іншими акторами міжнародних відносин державами ліберального устрою, з вільною ринковою економікою, що володіють середніми параметрами могутності на міжнародній арені, для впровадження гуманітарних та ліберальних цінностей у міжнародну сферу безпеки, політики та культури.

Практичне значення роботи полягає у тому, зазначено й обґрунтовано концептуальні підходи та особливості реалізації ідеї публічної дипломатії у зовнішній політиці держав середньої сили та їх вплив на двосторонні відносини. Встановлено сутність, особливості, роль і значення залучення інструментів публічної дипломатії держав на сучасному етапі.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла своє відображення у доповідях на Міжнародній науково-практичній конференції «Ольвійський форум-2023: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (Миколаїв, червень 2023), V Міжнародній науковій конференції: «Міжнародні відносини і безпека в багатополлярному світі: контури нового світоустрою для України та світу» (Суми, червень 2023).

Публікації. За темою дослідження було опубліковано двоє тез та наукову статтю (у співавторстві).

Структура дослідження. Робота побудована відповідно до мети і завдань дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел і літератури (98 найменувань українською, англійською

мовами). Загальний обсяг магістерської роботи – 108 сторінок, з них 98 сторінок становлять основний текст.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КАНАДИ ТА КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ ЯК ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОЇ СИЛИ

1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження

Використану для написання роботи літературу можна розподілити за країнознавчим критерієм, виокремивши праці українських та західних дослідників, серед яких окремо слід відзначити роботи скандинавських та канадських науковців.

Українські науковці багато уваги приділяють дослідженню концепції публічної дипломатії в міжнародних відносинах. Еволюцію поняття та концепції публічної дипломатії висвітлюють такі вітчизняні науковці, як К. Балабанов та М. Трофименко¹, І. Гавриленко², В. Ціватий³ та інші.

Щодо проблеми публічної дипломатії країн середньої сили, то тут українські дослідники представлені не великою кількістю робіт. Зокрема, серед групи українських науковців особливо необхідно відзначити роботи М. Трофименка, в яких дослідник аналізує загальні тенденції у публічній дипломатії малих держав та детально аналізує становлення і сучасний стан публічної дипломатії Королівства Норвегія⁴.

¹ Балабанов К., Трофименко М. «Публічна дипломатія» як відповідь на виклики сучасності // Україна дипломатична. 2013. Вип. 14. С. 989-1021.

² Гавриленко І. Особливості здійснення публічної та культурної дипломатії США // Європейські студії. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/illya-gavrylenko-osoblyvosti-zdijsnennya-publichnoyi-ta-kulturnoyi-dyplomatiyi-ssha/>

³ Ціватий В.Г. Культурна дипломатія Республіки Польща: інституційний та іміджевий аспект (досвід для України) // Зовнішня політика і дипломатія: досвід, моделі, традиції. 2012. № 19. 295-302.

⁴ Трофименко М. В. Публічна дипломатія королівства Норвегія // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія / за заг. ред. К. В. Балабанова. 2017. Вип. 18. С. 381–389; Трофименко М. В. Публічна дипломатія малих держав // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. 2016. Вип. 16. С. 329-336. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2016_16_43

У своїй статті «Публічна дипломатія королівства Норвегія» М. Трофименко представив аналіз особливостей публічної дипломатії Королівства Норвегія через дослідження її стратегії, механізмів та інструментів реалізації. Науковець наголошує, що стратегія публічної дипломатії Норвегії базується на чотирьох образах і ціннісних платформах: гуманітарна наддержава / миротворець; суспільство, яке живе в мирі з природою; суспільство з високим показником рівності; інтернаціональне суспільство / суспільство, наповнене духом пригод. Автор також виокремив основні інструменти реалізації публічної дипломатії Норвегії, серед яких особливе місце займають високоякісні веб-сайти державних структур, зокрема Міністерства закордонних справ та представництв країни закордоном, а також діяльність державної компанії Innovation Norway та Норвезького агентства з міжнародного розвитку.

Також слід відзначити роботу Л.Матлай, в якій дослідниця аналізує кулінарну дипломатію як складову публічної дипломатії та наводить приклад успішного застосування кулінарної дипломатії північноєвропейськими країнами. Вчена вказує, що Королівства Швеції, Данії та Норвегії, які історично постійно боролися за вплив та контроль над Північною Європою, віднайшли спосіб пом'якшення сприйняття власної войовничої історії у новій нордичній кухні, яка передбачає діалог культур та традицій⁵.

У контексті трансформації міжнародних відносин у XX – XXI ст., піддаючись впливу нових акторів, ускладненню соціальних та економічних аспектів, західні дослідники в галузі міжнародних відносин стали формувати свої підходи до публічної дипломатії. Наприклад, М. Леонард у своїй роботі визначає, що публічна дипломатія не просто спрямована на формування громадської думки про країну, а на широке поширення інформації про

⁵ Матлай Л. Кулінарна дипломатія як різновид публічної дипломатії: нові підходи та концепції // Humanitarian Vision. 2015. Volume 1, number 2. P. 55-59.

державу, при співпраці з різними верствами населення з метою зміцнення відносин⁶.

Американський науковець Дж. Р. Келлі представив систему вимірів громадської дипломатії. На думку фахівця, один із вимірів має бути спрямований на управління інформації в короткостроковій перспективі з метою пояснення контексту політичних рішень⁷, що відповідає новинному менеджменту М. Леонарда. Конструктивістські ознаки існують у запропонованому Е. Гулліоном визначенні публічної дипломатії як феномена, який має справу з країн-національним потоком інформації та ідей⁸.

Американський дипломат Г. Тач визначає публічну дипломатію як «процес спілкування уряду із зарубіжною аудиторією, мета якого полягає в тому, щоб іноземна громадськість розуміла ідеї та ідеали нації, мала уявлення про інститути та культуру цієї країни, а також про національні цілі політики»⁹.

Британський професор Лідського університету Ф. Тейлор аналізуючи сутність та значення публічної дипломатії, відзначає, що public diplomacy - дії, спрямовані на підтримку довгострокових відносин, захист цілей зовнішньої політики країни та кращого розуміння цінностей та інститутів власної держави за кордоном¹⁰.

Нідерландський професор Ж. Меліссен вважає, що нова публічна дипломатія за визначенням спрямована на діалог із зарубіжною громадськістю, а не просто поширення інформації. Також він наголошує, що

⁶ Leonard M., Stead C., Smewing C. Public diplomacy// The Foreign Policy Center. 2002, P.9-11.

⁷ Zaharna R.S. Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks/ Routledge handbook of public diplomacy edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor.// Center on Public Diplomacy, 2009 с. 73-76.

⁸ Definitions of Public Diplomacy // The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy - URL:<http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.html>

⁹ Hans T. Communicating with the world: U.S. Public Diplomacy Overseas. N.Y.: Palgrave Macmillan, 1990. P. 3-9.

¹⁰ Routledge handbook of public diplomacy / ed. by N. Snow, Ph. Taylor. N.Y.: Routledge, 2009. P. 13-17.

великою помилкою було розглядати нову публічну дипломатію як інструмент для досягнення короткострокових завдань. Слід розуміти, що нова публічна дипломатія ґрунтується на тривалому формуванні довіри та співробітництва, тому вона дає позитивний ефект лише у довгостроковій перспективі¹¹.

Представники функціонального підходу Е. Купер, Р. Хіггот та К. Носал¹² роблять спробу визначити статус та місце держав середньої сили в міжнародній системі. Е. Купер, Р. Хіггот та К. Носал у своїх дослідженнях заперечують ідею середньої потужності як визначальну для реалізації всеосяжної дипломатії держав середньої сили.

Прихильники поведінкового підходу Е. Потте¹³, М. Леонард¹⁴, Д. Девіт¹⁵ аналізують характер політики та дії цих держав, які апріорі розглядаються в цій ролі.

Прихильники ієрархічного підходу Р. Меттью¹⁶, Т. Кітінг¹⁷ пропонують класифікацію держав згідно з їх положенням на міжнародній арені. Враховуючи специфіку нашої проблеми, ми будемо керуватися засадами поведінкового підходу, який чітко відображає сутність публічної дипломатії держави.

Досить важливими стали праці скандинавських дослідників. Серед норвезьких науковців, варто виокремити роботи Дж.Стора, Дж. Веа, Алана

¹¹ New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

¹² Cooper A., Higgott R. and Nossal K. Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World. Vancouver: UBC Press, 1993. 145 p.

¹³ Melissen J. The New Public Diplomacy. London: Palgrave MacMillan, 2007. 240 p

¹⁴ Leonard M., Alakeson V. Going Public: Diplomacy for the Information Society. London: Foreign Policy Centre, 2000. 69 p.

¹⁵ Dewitt D. and John J. Canada as a Principal Power. Toronto: John Wiley & Sons, 1983. 125 p.

¹⁶ Matthew R. Middle power and NGO partnerships: The Expansion of World Politics // Reframing the Agenda: The Impact of NGO and Middle Power Cooperation in International Security Policy / edited by Rutherford K., Brem S. and Matthew R. London: Praeger, 2003. P. 3 – 20.

¹⁷ Keating T. Canada and World Order. The Multilateralist Tradition in Canadian Foreign Policy, Toronto, 1993 . P. 13-25.

К. Хенріксона¹⁸. Вчені висвітлюють шляхи формування публічної дипломатії Норвегії та вказують на сильні і слабкі сторони стратегії публічної дипломатії цієї країни.

Грунтовною є робота Дж.Батори, в якій науковець аналізує реалізацію публічної дипломатії країнами середньої сили на прикладі Норвегії та Канади¹⁹.

Норвезький дослідник К. Стокке у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що після закінчення холодної війни Норвегія широко функціонувала як фасилітатор для вирішення конфліктів у міждержавних конфліктах і, таким чином, побудував зовнішню політику Норвегії як захисника міжнародного миру. Його стаття пропонує критичне розуміння дискурсивної конструкції та інституційних практик норвезької миротворчої діяльності та ефективності норвезького підходу в досвіді вирішення конфліктів²⁰.

Інший норвезький науковець Т.Попа у своєму дослідженні відзначає, що скандинавська стратегія полягає в зосередженні на обмеженій кількості міжнародних відносин. Це не означає, що Норвегія є ізольованою країною. Норвегія є одним із найсильніших міжнародних акторів, коли йдеться про сприяння миру. 74 угоди з ЄС призвели до третьої зміни норвезького законодавства. Скандинавська Рада була створена для вирішення питань, пов'язаних зі співробітництвом між скандинавськими країнами в цілому. Крім того, скандинавська країна розглядається як країна без особливого

¹⁸ Alan K. Henrikson Niche Diplomacy in the World Public Arena: the Global 'Corners' of Canada and Norway // *The New Public Diplomacy*. P. 67-87. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230554931_4; Støre J. G. Utenrikspolitisk grunntone // *Morgenbladet*. 11th of September 2009. URL: https://morgenbladet.no/debatt/2009/utenrikspolitisk_grunntone; Veia J. Omdømmeutvalgets Sluttrapport: Nyskapende i samspill med naturen, Oslo. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf

¹⁹ Batora J. *Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada*. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael», 2005. 26 p.

²⁰ Stokke K. The Soft Power of a Small State. Discursive Constructions and Institutional Practices of Norway's Peace Engagement // *PCD Journal*. 2010. № 2(1). P. 137-173. URL: https://www.academia.edu/41627118/The_Soft_Power_of_a_Small_State_Discursive_Constructions_and_Institutional_Practices_of_Norway_s_Peace_Engagement

профілю, сильних сторін або слабкі сторони, про які мало хто замислюється або з якими пов'язують. Норвегію можна розглядати як взірець у питаннях публічна та культурна дипломатія²¹.

Серед канадських вчених, слід відзначит роботи І.Броді, Дж. Кулла та М. Хейвеса, І.Ранкіна та інших.

Так, І. Ранкін аналізує еволюцію публічної дипломатії Канади за різних урядів. Вчений відзначає, що Канада за своєю природою має потенціал активно співпрацювати зі своїми міжнародними партнерами. Суверенне існування Канади пояснюється використанням нею м'якої сили. Дослідник справедливо підкреслює, що Канада зіграла важливу роль у формуванні багатьох міжнародних інститутів для посилення багатосторонніх співробітництво між іншими країнами, яке пояснюється дипломатичним потенціалом Канади та поклали початок сильної м'якої сили Канади. Створення установ, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), дозволила Канаді бути провідним учасником миротворчих операції ООН в Тихому океані; на Близькому Сході; в Африці; Європа та в Америці²².

Канадські науковці Дж. Кулл та М. Хейвес свою роботу присвячують аналізу різних аспектів публічної дипломатії Канади. Вчені підкреслюють, що Канада має чудову спадщину як учасника глобальної дискусії, тобто публічної дипломатії. На думку науковців, першим правилом публічної дипломатії завжди буде слухати спочатку, але друге правило - з'являтися. Канада іноді не встигає. Публічна дипломатія в XXI столітті не є просто запитанням від уряду: «що я можу сказати» іноземній громадськості для просування моїх інтересів». Це також питання про те, «кому я можу надати повноваження» для просування проблем, які мене хвилюють. Найбільш надійними партнерами в глобальних розмовах навряд чи будуть національні

²¹ Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // Journal of Global Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P.35-49.

²² Rankin I. The diplomatic potential of Canada: soft power in decline? URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:S6H5c93ZqOoJ:https://www.ceris.be/wp-content/uploads/2021/10/CERIS-Thesis-Rankin.pdf&cd=22&hl=ru&ct=clnk&gl=ua#20>

держави, і Оттаві було б добре, щоб прагнути розширити можливості провінцій Канади, міст, університетів, музеїв, митців, групи корінного населення та діаспори, і навіть окремі особи, залучати якнайширше можливо. У взаємозалежному світі Канада також відіграє свою роль, допомагаючи іншим націям бути почутими, зрозумілими та розвивати їх власну репутаційну безпеку²³.

Роботу Канадського інституту глобальних справ розкриває у своєму дослідженні І. Броді²⁴.

Джерельна база дослідження охоплює коло джерел, частина яких вводиться до наукового обігу вперше. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп. *До першої групи* джерел автор відносить офіційні документи глав держав, урядів та організацій. Зокрема, це Гельсінська угода про північне співробітництво 1962 року та Стратегія організації NORAD²⁵.

Гельсінська угода про північне співробітництво закріпила наміри та прагнення урядів Данії, Фінляндії, Ісландії, Норвегії та Швеції зміцнити тісні узи, що існують між північними народами в сфері культури, правової та соціальної філософії, і розширити рамки співпраці між північними країнами²⁶.

Також важливою стала Дослідницька стратегія для МЗС Норвегії та організації NORAD на 2017-2024 роки, метою якої є уточнити та зосередити науково-дослідну діяльність Міністерства закордонних справ,

²³ Cull J.N., Hawes M. K. Canada's Public Diplomacy. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-12184585-8a34fd6ccc.pdf>

²⁴ Brodie I. Canadian Global Affairs Institute / Canadian Global Affairs Institute. URL: https://www.cgai.ca/freedom_of_the_press_a_soft_power_focus_for_canada#CGAI

²⁵ Хельсинский договор о северном сотрудничестве 1962 г. URL: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/helsinskij-dogovor-o-severnom-sotrudnichestve-1962-g-perevod-i-kommentarij-k-yu-n-kalinichenko-p-a/>; Norad's Strategy Towards 2015: Results in the Fight against Poverty, Oslo. URL: www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no-ny/filarkiv/vedlegg-til-publikasjoner/norads-strategy-towards-2015.pdf

²⁶ Treaty of Co-operation between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden (the Helsinki Treaty). This Treaty was signed on 23 March 1962 and entered into force on 1 July 1962. URL: <https://www.norden.org/en/information/helsinki-treaty>

дипломатичних та консульських представництв²⁷, плани, звіти, програмні документи щодо публічної дипломатії канадських урядів²⁸.

Другу групу становлять матеріали з офіційних сайтів держав та організацій, таких як Norway, Norwegian Agency for Development Cooperation²⁹, уряду Канади³⁰.

Третю групу джерел статистичні дані, зокрема рейтинги м'якої сили³¹.

До четвертої групи увійшли офіційні виступи, заяви, доповіді, промови державних діячів. Зокрема, виступи прем'єр-міністра Канади Дж. Трюдо³².

Отже, літературно-наукова основа є достатньою для магістерської роботи. На думку автора, праці українських та зарубіжних учених є досить важливими для вивчення публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії. Слід зауважити, що вітчизняні науковці досить мало уваги приділяють уваги проблемі публічної дипломатії держав середньої сили.

²⁷ Research strategy for the Foreign Service and Norad 2017–2024. URL: https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/research_strategy/id2571111/

²⁸ Canada's International Policy Statement 2005, Ministry of Foreign Affairs and International Trade of Canada. URL: http://merln.ndu.edu/whitepapers/Canada_2005.pdf; Opportunity For All: The Liberal Plan For The Future Of Canada – The Liberal Plan - 2000/ Ottawa: The Liberal Party of Canada, 2000. 32 p. URL: <http://www.maharaj.org/pdf/2000redbook.pdf>; Report on Plans and Priorities 2016-2017 / Global Affairs Canada. URL: https://www.international.gc.ca/departmentministere/plans/rpp/rpp_1617.aspx%3flang%3deng

²⁹ Norway's official website abroad, <http://www.norway.info/>; Hør våre stemmer // Redd Barna: official page. URL: <https://www.reddbarna.no/redd-barna-blogg/hoer-vaare-stemmer>; Innovation Norway. URL: <http://www.innovasjon Norge.no/en/start-page/our-mission/>; Olje for utvikling// Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/tema/okonomisk-utvikling-og-offentlig-forvaltning/olje-for-utvikling/>

³⁰ Canada Media Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/media-fund.html>; Canada Music Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/music-fund.html>; Canada Periodical Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/periodical-fund.html>; Canadian content in a digital world / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/services/culture/consultations.html>

³¹Рейтинг країн «М'яка сила» // Monocle. 2013/2014. № 69. URL: <https://www.hse.ru/data/2014/07/08/1311908969>; Global soft power index 2022. The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands. URL: <https://brandirectory.com/softpower/>

³² Justin Trudeau, Minister of Foreign Affairs Mandate Letter. 2015. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/mandate-letters/2019/12/13/archived-minister-foreign-affairs-mandate-letter>; Speech from the Throne, 4 December 2015. URL: <http://speech.gc.ca/>

1.2. Методологія дослідження публічної дипломатії Канади та Королівства Норвегія

Методологія та методи дослідження пов'язані з метою, об'єктом, предметом і науковими завданнями. Мета і завдання дослідження визначили його методологічну базу, основу якої складають загальнонаукові принципи наукового пізнання: історизму, системності та об'єктивності. Зазначені принципи реалізуються через застосування в ході дослідження низки загальнонаукових та спеціально-наукових методів.

Методологія - це вчення про доцільність та необхідність дослідження об'єкту і предмету певної науки, логічно пов'язаною сукупністю методів, спеціальними засобами і процедурами на основі встановлених пізнавальних принципів³³.

Ефективність будь-якого дослідження суттєво залежить від загальних та конкретнонаукових принципів та підходів, які складають зміст загальнонаукової та спеціальної методологій.

Тож, вивчення публічної дипломатії скандинавських країн вимагає застосування таких принципів як принцип об'єктивності, принцип історизму, принцип детермінізму, принцип системності, термінологічний принцип.

Провідним принципом будь-якого наукового дослідження є методологічний принцип об'єктивності. Він проявляється у всебічному врахуванні факторів, які породжують те чи інше явище, у знаходженні адекватних дослідницьких підходів та засобів, що дозволяють отримати істинне знання про об'єкт. Цей принцип передбачає виключення можливості застосування суб'єктивізму, однобічності та упередженості у підборі та оцінці фактів. Принцип об'єктивності потребує обґрунтованості вихідних даних, логічності дослідницьких дій, їх послідовності та на цій основі через достовірні факти досягнення достовірних висновків. Даний принцип

³³ Цюрупа М.В., Ясинська В.С. Основи сучасної політології: Підручник для студентів ВУЗів. - К.: Кондор, 2009. С. 25.

зобов'язує об'єктивно оцінювати реалізацію публічної дипломатії держав середньої сили на сучасному етапі.

Принципи розвитку й історизму, які забезпечують вивчення явища з погляду того, як воно колись виникло, які головні етапи у своєму розвитку проходило, чим стало в цей час і чим буде в майбутньому. Діалектичний розвиток предмета характеризується спрямованістю, послідовністю, необоротністю, збереженням досягнутих результатів, наступністю, запереченням. Відповідно до історизму соціальні явища характеризуються закономірним, спрямованим і необоротним розвитком, прогресивною тенденцією, боротьбою внутрішніх протиріч на кожному даному етапі історії. Даний принцип закладений в основу аналізу процесу становлення публічної дипломатії Канади та Норвегії.

Проблемно-хронологічний принцип розгляду матеріалу передбачає розмежування проблемного ряду на окремі частини, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності історичних фактів і розкриває складові компоненти дослідження. Від цього виходить, що у роботі завдяки цьому принципу можна розглянути особливості розвитку публічної дипломатії Канади та Норвегії. З урахуванням специфіки періодів, висвітлюються основні фактори, що впливали на цей розвиток.

Принцип плюралізму, дотримання якого було абсолютно необхідним у контексті досліджуваної проблеми, враховуючи відсутність єдиного визначення і оцінки ефективності механізмів «м'якої сили» загалом, та публічної дипломатії зокрема.

Також ключовим у дослідженні понятійно-категоріального апарату магістерської роботи є термінологічний принцип. Цей принцип використовується для дослідження історії термінів і позначуваних ними понять, розробку або уточнення змісту та обсягу понять, встановлення взаємозв'язку і субординації понять, їх місця в понятійному апараті теорії, на базі якої базується дослідження.

Принцип детермінізму висвітлює причинну зумовленість соціальних явищ економічними й політичними факторами, що визначають стан суспільних відносин, специфіку їх формування і прояву. Так, щодо дослідження, то це означає вивчення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що вплинули на становлення публічної дипломатії держав середньої сили.

Принцип системності дозволяє вивчити об'єкт як систему, виявити його цілісність і створити єдину теоретичну картину. Під системою розуміється сукупність елементів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного і які утворюють певну цілісність, певну єдність³⁴. Так, даний принцип дозволяє вивчити прояв публічної дипломатії Канади та Норвегії у різних регіонах світу та дослідити систему концептуально-правових засад публічної дипломатії.

Принцип усебічності і наступності, що враховує наукові надбання попередників, увесь спектр їхніх оцінок і позицій для формулювання власних висновків на основі аналізу максимально можливого кола джерел і наукової літератури.

Підійти до вивчення публічної дипломатії Канади та Норвегії із сучасних наукових позицій дає змогу діалектичний підхід, що охоплює загальні особливості розвитку будь-яких явищ і сприяє об'єктивному вивченню рушійних сил міжнародних процесів. Діалектичний підхід полягає у сприйнятті міжнародних відносин як «динамічної системи, що перебуває в стані руху та розвитку, зумовленому її внутрішніми суперечностями, у постійній зміні форм і типів»³⁵.

Принцип загального зв'язку і взаємозалежності вимагає дослідження об'єкту як єдиного цілого із узгодженим функціонуванням із сукупність усіх елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від

³⁴ Цюрупа М.В., Ясинська В.С. Основи сучасної політології: Підручник для студентів ВУЗів. - К.: Кондор, 2009. С. 25.

³⁵ Герасимчук Т.Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин // Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 186. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2006_5_186

одного і які утворюють певну цілісність, певну єдність³⁶. Даний принцип дозволяє охарактеризувати роль і місце інструменту публічної дипломатії серед інших інструментів зовнішньої політики Канади та Норвегії.

Також слід сказати і про роль принципу багатфакторності, який передбачає дослідження всього спектра об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на історичні процеси, події та явища, що дозволило комплексно врахувати обставини, у яких реалізується публічної дипломатії Канади та Норвегії.

Автор також використовує принцип сходження від абстрактного до конкретного. Рух від абстрактного до конкретного в пізнанні означає сходження від неповного, часткового, фрагментарного до більш повного, цілісного і всебічного знання. Термін сходження фіксує ту обставину, що всі попередні поняття в русі не втрачаються, а зберігаються, входять у знятому вигляді в наступні. В рамках дослідження автор вивчає інструменти та методи публічної дипломатії Канади та Норвегії та завдяки принципу сходження від абстрактного до конкретного формулює конкретну стратегію публічної дипломатії держав середньої сили.

Важливим також є принцип причинності. Він пов'язаний із принципами загального зв'язку й розвитку, проявляється в одному з найважливіших видів зв'язку, зокрема генетичного зв'язку явищ, у якій одне (причина) за певних умов породжує інше (наслідок). Причинність як принцип пізнання дозволяє побачити загальність явищ, неминучість породження одних іншими й так - нескінченно³⁷. Цей принцип дав можливість оцінити дії по реалізації публічної дипломатії держав середньої сили на міжнародній арені, які в результаті формулюють їх певну роль в міжнародних відносинах.

³⁶ Сумець О.М. Принцип системності. // Навчальні матеріали онлайн. 2015. URL: https://pidruchniki.com/1944092850459/marketing/printsip_sistemnosti

³⁷ Попковская П.Я. Методология научных исследований. Минск: Информ-прес, 2006. С. 58.

При написанні роботи для вирішення поставлених завдань автором були застосовані методи, що містять установки й критерії на певне розуміння й інтерпретацію політичних явищ, які в політології називають підходами. Так, методологія курсової роботи базується на використанні елементів системного та діалектичного наукових підходів до вивчення системи міжнародних відносин.

Автором було використано досить новий інформаційний підхід, суть якого полягає в тому, що при вивченні будь-якого об'єкта, процесу чи явища виявляються найхарактерніші для нього інформаційні аспекти. Даний підхід дає змогу дослідити об'єкти, процеси та явища з інформаційного погляду, виявити нові якості, важливі для розуміння їх сутності та можливих напрямів розвитку на основі знання загальних властивостей та закономірностей інформаційних процесів. В рамках інформаційної реальності автор мав змогу вільно дослідити особливості публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Хронологічний (історичний) підхід дає можливість досліджувати розвиток процесів та подій у хронологічній послідовності. Цей підхід часто використовується у політології при вивченні етапів розвитку та формування тих чи інших явищ. Перевага підходу полягає насамперед, у тому, що він дає можливість вивчати політичні процеси в контексті тієї історичної обстановки, в якій вони виникають і розвиваються. Так, за допомогою історичного підходу вивчались історичні, політичні, економічні, соціальні передумови та об'єктивні закономірності становлення публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Суттєву роль грає інституційний підхід, що орієнтує на вивчення інститутів, за допомогою яких здійснюється політична діяльність, тобто держав, партій, інших організацій і об'єднань, права. Методологія даного підходу була задіяна для вивчення інституційного забезпечення публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Будь-яке теоретичне дослідження потребує подання, аналіз та уточнення термінів та понять, що використовуються у дослідженні. В основі цього термінологічного підходу покладено не лише вивчення історії становлення та аналіз термінів і позначуваних ними понять, але й розробка, уточнення, поглиблення понятійного апарату, встановлення підпорядкованості та взаємозв'язку понять, що складають основу наукового дослідження. Автор даної роботи застосував термінологічний підхід для глибокого вивчення поняття «публічна дипломатія», його співвідношення з «м'якою силою» та «культурною дипломатією», теміну «держава середньої сили».

Комплексне дослідження було б неможливе без використання системного підходу, який дозволяє дослідити об'єкт курсової роботи, враховуючи вплив як зовнішніх так і внутрішніх факторів. А саме структурно-функціональний системний підхід дає змогу проаналізувати особливості інституційного забезпечення публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Структурно-функціональний підхід дає можливість розглянути ефективність координації публічної дипломатії Канади та Норвегії в різних країнах, розробки і реалізації відповідних рішень. Сукупність цих та інших методів і прийомів дала змогу забезпечити всебічність вивчення проблеми та достовірність висновків.

Дослідження публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії виконувалось завдяки системі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. У роботі було використано головні загальнонаукові методи дослідження та спеціальні методи дослідження міжнародних відносин. Серед загальнонаукових методів такі, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування.

Так, аналіз та синтез є достатньо взаємопов'язаними і інтегрування в одне ціле³⁸. Завдяки синтезу, автор зміг дослідити публічну дипломатію як можливий елемент впровадження позитивного іміджу і тим самим порівняти дипломатію США в різних частинах світу.

Вважається, що індукція та дедукція методи взаємопов'язані. Змістом дедукції як методом пізнання є використання загальнонаукових положень при дослідженні конкретних явищ. Індукція у свою чергу представляється у переході від часткового до загального. Висновки по результату дослідження має базуватись безпосередньо на основі приведених у роботі фактів. Індукція була застосована у термінах «публічна дипломатія США», а дедукція використовувалась під час аналізу зовнішньої політики держав відповідно до США.

Автором було використано метод абстрагування, мета якого виокремлення властивостей, які є досить вагомими під час дослідження. Автор застосував цей метод для того, щоб відзначити позицію провідних країн світу відносно розвитку публічної дипломатії.

Описовий метод застосований автором мав своє відображення під час характеристики публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Індукція – це метод пізнання, за яким із приватних фактів та явищ виводяться загальні принципи та закономірності, тобто при використанні цього методу логіка мислення розвивається від конкретного до загального. Дедукція – це метод пізнання, за допомогою якого приватні положення виводяться із загальних, тобто це метод переходу від загальних уявлень до приватних. Дедукція відрізняється від індукції прямопротележним рухом думки. Метод дедукції ґрунтується на загальному судженні. Автор дослідження використовує дані методи при виокремленні особливостей саме

³⁸ Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. С. 89.

публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії на міжнародній арені.

Також автор використовує загальнонауковий метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Метод групування дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на три групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці українських, російських та американських дослідників. Крім того, за допомогою даного методу було розподілено на групи країни, на які поширюється публічна дипломатія США.

На відміну від групування, метод класифікації відрізняється ступенем деталізації об'єктів та характером ознаки, що покладена в основу. Автор використав метод класифікації при дослідженні чинників, що впливають на публічну дипломатію.

Метод періодизації використаний автором націлений на поділі історичного минулого на етапи³⁹. Під час дослідження автор застосував цей метод для того, щоб виокремити певні періоди в розвитку публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Компаративний метод, ще інакше його називають метод порівняння, використовувався автором для порівняння і співставлення певних процесів або явищ, що допомагає виявити спільні та відмінні риси.

Порівняльний аналіз - це універсальний інструмент, який розширює можливості розуміння і опису політичних процесів і змін в будь-якій країні відповідно до наявної реальності, концепціями і цілями, що стоять перед будь-якою політичною системою. Він також стимулює створення спільних теорій політичних систем і відносин. Це, в свою чергу, дозволяє перевірити будь-які політичні теорії, зіставляючи їх з досвідом функціонування державних і громадських інститутів різних країн. Метод порівняльного аналізу допомагає пояснювати і більше об'єктивно аналізувати політичні

³⁹ Яруллин Р. Р., Латыпов А. А. Периодизация как научный метод упорядочения исторического процесса // Вестник Оренбургского национального университета: официальный сайт. 2007. № 3. С. 71.

процеси. Більша кількість дослідників визначають порівняльний метод, як виявлення спільного та відмінного в політичних інститутах, явищах та процесів з метою кількісною та якісною характеристикою.

Структурними елементами порівняння є об'єкт, об'єкт, підстава для порівняння та висновки порівняння. Важливим є те, що порівняльному методу підлягають об'єкти, як система розподілених аналітичним шляхом властивостей. Порівняння може бути різним, але в той же час воно повинно бути таким, щоб між досліджуваними об'єктами створити абстракцію ототожнення. Для порівняльного методу є проблема співставлення базових одиниць аналізу – держав, організацій, окремих інститутів⁴⁰. Не треба забувати, що під час проведення аналізу, виникає необхідність проведення якісного аналізу даних. Це пояснюється тим, що під час аналізу треба використовувати як якісні, так і кількісні показники.

На основі синхронного методу було охарактеризовано особливості втілення норм правових актів щодо реалізації публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії у різних регіонах світу.

Історичний метод – метод дослідження, заснований на вивченні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності. Завдяки використанню історичного методу досягається поглиблене розуміння суті проблеми і з'являється можливість формулювати більш обґрунтовані рекомендації по новому об'єкту. Історичний метод дав можливість дослідити умови та особливості розвитку публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії. Історико-порівняльний метод дав можливість надати об'єктивну оцінку досліджених матеріалів, фактів і подій.

Порівняльно-концептуальний (компаративний) метод, дає можливість виявити наступність у дослідженні публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії, пізнати в них загальне й особливе, прослідкувати еволюцію з усіма її закономірностями і випадками. Саме за допомогою цього

⁴⁰ Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. С. 89.

методу було зіставлено погляди теоретиків щодо сутності поняття «публічна дипломатія» у зовнішній політиці, а також автор виділив специфічні особливості реалізації публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії в різних регіонах світу.

Базовим методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Метод забезпечує системність всього дослідження, зумовлює не стільки загальність охоплення фактичного матеріалу, скільки структурно-цілісні дослідження⁴¹. Системний метод дав можливість провести комплексне дослідження сутності поняття «публічна дипломатія» та одержати системне бачення концептуальної основи втілення публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії.

Політичне прогнозування – наукове дослідження (передбачення) перспектив конкретного політичного суб'єкта, політичної ситуації та політичного процесу загалом. Розрізняють внутрішньополітичне та зовнішньополітичне прогнозування. У зв'язку зі специфікою роботи, автор використовує зовнішньополітичне прогнозування, що здійснює прогнози щодо суб'єктів, явищ і процесів у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики. Воно є джерелом всебічної інформації про загальну обстановку у світі, регіоні, країні, про тенденції, напрями розвитку і чинники, що стимулюють певні події, сприяє баченню нових можливостей суспільно-політичного розвитку. В прогнозуванні міжнародних відносин передусім зосереджуються на взаємовідносинах держав. За допомогою зовнішньополітичного прогнозування автор робить припущення щодо ролі та місця держав середньої сили в системі міжнародних відносин у зв'язку з використанням такого інструменту як публічна дипломатія.

⁴¹ Стеченко Д.М., Чмир О.С. *Методологія наукових досліджень: Підручник. 2-е вид. перероб. і доп.* Київ: Знання, 2007. С. 71.

Отже, при дослідженні теоретико-методологічних засад публічної дипломатії публічної дипломатії держав середньої сили Канади та Норвегії, автор використовує комплекс принципів та підходів. Дослідження виконано на основі системного, компаративного, інституційного, хронологічного, діалектичного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, плюралізму, історизму, детермінізму, системності та термінологічний принцип.

Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, історико-порівняльний, порівняльно-концептуальний (компаративний), проблемно-хронологічний метод, а також метод зовнішньополітичного прогнозування. Під час роботи автором перевагу було віддано системному та порівняльно-концептуальному (компаративному) методам, які дали можливість визначити особливості реалізації публічної дипломатії державами середньої сили Канадою та Норвегією.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Публічна дипломатія, як найважливіший додатковий спосіб досягнення зовнішньополітичних цілей держави набуває особливої актуальності у зв'язку зі зміною геополітичної картини світу під впливом глобальних процесів. Вона займається вивченням та інформуванням зарубіжної аудиторії, а також встановленням контактів із нею.

Публічна дипломатія цікавила багатьох політологів та вчених у всьому світі. Термін «публічна (суспільна) дипломатія» (англ. «public diplomacy»)

вперше був вжитий Едмундом Галліоном, деканом Флетчерської школи дипломатії та права при Університеті Тафта в 1965 році. Він визначив термін як: «програму, яка фінансується урядом, і яка спрямована на вплив на громадську думку в інших країнах та на їх подальше інформування».

В історії конгресу США цей термін визначався як «нова дипломатія», «культурна дипломатія» та «четвертий вимір зовнішньої політики». Д. Фоссел, голова комітету із закордонних справ, виступаючи на слуханнях в американському Конгресі в 1986 році зазначив, що «публічна дипломатія» завжди була присутня у практиці міжнародних відносин, але лише зараз цьому явищу дали визначення.

Наступною людиною, що займалася цією темою, став американський політолог Джозеф С. Най, автор концепції «м'якої сили». Він розглядає публічну дипломатію як один із найефективніших методів нарощування потенціалу американської «м'якої сили».

Публічна дипломатія перестає бути рекламною кампанією, її метою є налагодження довгострокових взаємин із іншими країнами. Дж. Най виділив три виміри громадської дипломатії. Перший вимір - щоденне спілкування для вирішення питань у внутрішній та зовнішній політиці, підготовка до уникнення та боротьби з кризами. Другий вимір - стратегічне спілкування, що стосується найважливіших політичних тем країни, схоже на рекламну кампанію. Третій вимір - налагодження взаємин з важливими та ключовими особистостями протягом багатьох років за допомогою стипендій, навчання, програм обміну⁴².

Дж. Най вважає, що непопулярний продукт неможливо продати навіть при найкращій рекламі. Стратегія спілкування не повинна йти врозріз із політикою, інакше стратегія буде неефективною. Вчинки говорять більше за слова.

Об'єктами громадської дипломатії зазвичай є цінності, внутрішня та зовнішня політика держави, культура. Якщо ці об'єкти є привабливими і

⁴² Nye J. S. Jr. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Public Affairs, 2005. P. 46.

прийнятими для зарубіжної аудиторії, то можна створити сприятливі умови для їх просування за кордон. В іншому випадку, спроби показати себе і відкрити світ можуть не вдатися. У США з кінця 70-х років активно ведеться робота зі зв'язків із громадськістю. Завдяки розвитку нових технологій - телебаченню, інтернету, радіо - пропаганда перетворилася на ключовий засіб публічної дипломатії. Громадська думка інших країн на політику держави відіграє велику роль. До обговорення проблем міжнародної політики залучають громадську думку, окремих громадян та неурядові інститути. Рівень інформаційних систем визначатиме успіх політики та зовнішньоекономічних проектів держави на світовій арені.

Накопичення знань і навичок у сфері публічної дипломатії в США в кінцевому підсумку зажадало систематизації та науково-теоретичного осмислення даного феномену, який динамічно наповнювався новими рисами, науковим та інституційним компонентом.

З'явилося визначення публічної дипломатії, що вважається класичним, близьким до сучасного значення, але не єдиним і загальновизнаним. Його запропонував американський дослідник Е. Гулліон в 1965 році, назвавши публічну дипломатію виміром міжнародних відносин, що виходять за рамки традиційної дипломатії, і засобом, за допомогою якого уряди та приватні групи впливають на думки та відносини інших урядів і народів з метою впливу на прийняті ними рішення у сфері зовнішньої політики. На думку Гулліона, «центральним моментом для публічної дипломатії є транснаціональний потік інформації та ідей»⁴³.

Загальне визначення публічної дипломатії дозволяє вказати на її основних суб'єктів, які включають уряди, органи державної влади, приватні групи інтересів, ЗМІ, журналістів та учасників міжкультурних комунікацій (організації, окремі громадяни).

⁴³ Definitions of Public Diplomacy // The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy. URL: <http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.html>

Як було зазначено, термін «публічна дипломатія» в американському дискурсі з'явився як менш одіозний синонім поняття «пропаганда». При цьому практика діяльності США в цій сфері в період «холодної війни» залишалася цілком пропагандистською. Як вважає ряд фахівців, публічна дипломатія тоді вважалася важливим превентивним засобом в «американському оборонному арсеналі».

Із закінченням «холодної війни» відпала необхідність у «жорстких» пропагандистських установах з передачі інформації при здійсненні публічної дипломатії.

Почалося використання цього механізму в більш «м'яких» варіантах - як транслятора західних цінностей і просування масової культури, як канал популярного висвітлення питань зовнішньої політики і як інструмент діалогу з елітами звільнених від блокових обмежень країн Східної Європи, а також нових держав на пострадянському просторі.

Саме в такому вигляді, адаптованому до постбіполярних реалій світової політики, звернення до феномену публічної дипломатії вийшло за межі американського наукового середовища і було сприйнято дослідниками з інших держав.

Незважаючи на різноманітність концептів, сьогодні у міжнародному дискурсі поняття *public diplomacy* вважається загальновизнаним терміном. Воно перестало бути предметом обговорення суто американських аналітиків та відмінністю лише американської зовнішньої політики. Проте слід зазначити, що визначення публічної дипломатії з урахуванням конкретних цілей та форм її здійснення варіативні.

Концептуалізація досвіду публічної дипломатії розпочалася у 60-х роках. ХХ ст., коли був накопичений певний емпіричний матеріал щодо діяльності американського уряду в даній сфері.

У період «холодної війни» публічної дипломатією займалися переважно фахівці, традиційно опосередковані інформаційними потоками у сфері міждержавних комунікацій: власне дипломати і профільні журналісти.

Публічна дипломатія розглядалася як виняткова державна зовнішньополітична прерогатива, що пояснювалося «залізною завісою», що розділяла Схід на Захід. Тоді, в умовах низької проникності кордонів, «єдиним актором, здатним систематично якісно здійснювати міжнародну комунікацію, залишалася держава».

У рамках політичної науки феномен публічної дипломатії в основному розглядається у зв'язку з неоліберальною концепцією «м'якої сили» (soft power), яку Дж. Най визначив як здатність домагатися бажаного не примусом чи підкупом, а за допомогою привабливості. Публічну дипломатію він розуміє як комунікаційний механізм, інструмент підвищення привабливості та посилення авторитету⁴⁴.

«М'яка сила» як здатність держави сформувати переваги інших країн спирається на три найважливіші компоненти: культуру держави, політичні цінності держави та зовнішню політику.

Громадська дипломатія покликана передати (транслявати чи продати) ці три компоненти іншим країнам, які є й у представників інших теоретичних напрямів. Однією з таких наукових шкіл є конструктивізм.

Конструктивістські ознаки існують у запропонованому Е. Гулліоном визначенні публічної дипломатії як феномена, який має справу з країн-національним потоком інформації та ідей⁴⁵.

Публічна дипломатія, як і конструктивізм, піддає сумніву виняткову важливість матеріальних факторів у досягненні кінцевих цілей. Для неї важливий інтерсуб'єктивний вимір (intersubjective dimension).

Основаючи свою діяльність на обліку фактороідентичності, культури та цінності іншої держави, вона будує мости між громадами/державами. Таке розуміння публічної дипломатії робить її механізмом операціоналізації конструктивістських ідей.

⁴⁴Matthews J.C.The West's Secret Marshall Plan for the Mind // Jurnal of Intelligence and Counterintelligence, 2003. №16. P 409.

⁴⁵ Definitions of Public Diplomacy // The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy. URL:<http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.html>

Публічна дипломатія стала розглядатися конструктивістами як засіб розуміння « інакшої культури та традицій « інших ». Враховуючи розмаїтість держав широкому спектру нематеріальних критеріїв (сприйняття світу, культури, цінності тощо), треба прагнути до розуміння такого різноманіття. Основа для створення стабільних стосунків криється в розумінні, яке можна досягти з допомогою громадської дипломатії.

Досвід американської публічної дипломатії та її практичний потенціал стимулювали інтерес до цього феномену в наукових та практичних колах інших держав. Крім провідних європейських країн (Франція, Німеччина, Великобританія), тематика публічної дипломатії активно вивчається в Австралії, Південній Кореї, Японії, Індії, Китаї та інших країнах. Публічна дипломатія названих країн спирається в основному на сильні сторони своїх держав: освітньо-обмінні програми, культурні аспекти, науково-технічні та спортивні досягнення⁴⁶.

Відродження публічної дипломатії сталося після терактів 11 вересня 2001 р. Воно проходило паралельно з боротьбою проти міжнародного тероризму. Влада США прагнула зрозуміти, чому ця трагедія відбулася в їхній країні, а одночасно намагалася покращити міжнародний імідж і виправдати своє вторгнення до Афганістану та Іраку.

Цей факт послужив певним поштовхом для активізації публічної дипломатії в інших країнах. В даний час можна спостерігати різке зростання наукового та практичного інтересу до цієї сфери. Нічого дивного в цьому немає, адже уряди країн мають підтримувати 24-годинний новинний цикл і знати, що інформація, яку вони передають, знаходиться під постійною увагою зарубіжної аудиторії. Внаслідок цього публічна дипломатія набуває все більшої політичної ролі і виходить за межі простих гасел та інших засобів масової комунікації, які протягом тривалого часу асоціювалися із пропагандою чи піаром.

⁴⁶ Nye J. S. , Jr. Public Diplomacy and Soft Power // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World (Mar., 2008), P. 102.

Класичне визначення public diplomacy, яке було висунуто Е. Галліоном, звучить наступним чином: «це засоби, за допомогою яких уряд, приватні групи та окремі особи змінюють установки та думки інших народів та урядів таким чином, щоб вплинути на їх зовнішньополітичні рішення»⁴⁷. Однак, крім даного визначення, існують і деякі інші трактування, які фактично не змінюють основну сутність.

Британський професор Лідського університету Ф. Тейлор розглядає public diplomacy як «дії, спрямовані на підтримку довгострокових відносин, захист цілей зовнішньої політики країни та кращого розуміння цінностей та інститутів власної держави за кордоном»⁴⁸.

Таким чином, у міжнародному дискурсі термін public diplomacy вважається загальновизнаним чи збірним стосовно іншим близьким поняттям. Залежно від державної специфіки варіюються методи і форми публічної дипломатії, її моделі, які в кожному конкретному випадку орієнтовані на максимізацію об'єктивних і суб'єктивних переваг, що є в національному арсеналі.

Незважаючи на різноманітність теоретичних підходів до феномену публічної дипломатії: «м'якої сили» та конструктивістської інтерсуб'єктивності до політичного діалогу прихильників політичної комунікації та концепції національного бренду теоретиків маркетингу, практика публічної дипломатії повинна будуватися з урахуванням найрізноманітніших підходів. Переоцінка одних факторів та недооцінка інших може поставити під загрозу успішні проекти та формати публічної дипломатії.

У науковому співтоваристві немає єдності у розумінні терміну «публічна дипломатія», проте більшість дослідників та зарубіжних організацій користуються наступним визначенням: «процес комунікації з

⁴⁷ What is Public Diplomacy? // The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy. The Fletcher School. Tufts University. URL: <http://fletcher.tufts.edu/murrow/diplomacy>

⁴⁸ Routledge handbook of public diplomacy / ed. by N. Snow, Ph. Taylor. N.Y.: Routledge, 2009. P. 13

іноземними аудиторіями при підтримці уряду з метою просування ідеалів, інститутів та культури, так само як політичного впливу».⁴⁹

Об'єднання публічної дипломатії з маркетингом, а також використання законів останнього у просуванні іміджу держави уможливила появу ідеї, що імідж уряду та політика його країни – це продукт, який потрібно продати іноземній аудиторії. В результаті урядовий імідж стали називати національним брендом.

Національний брендинг - це комплекс заходів у сфері товарного експорту, туризму, культури, внутрішньої та зовнішньої політики та інвестицій з розробки та імплементації стратегії побудови бренду держави, спрямований на покращення іміджу країни, який сприймається як місцевим населенням, так і іноземцями.

Нідерландський професор Жан Меліссен вважає, що нова публічна дипломатія за визначенням спрямована на діалог із зарубіжною громадськістю, а не просто поширення інформації. Також він наголошує, що великою помилкою було розглядати нову публічну дипломатію як інструмент для досягнення короткострокових завдань. Слід розуміти, що нова публічна дипломатія ґрунтується на тривалому формуванні довіри та співробітництва, тому вона дає позитивний ефект лише у довгостроковій перспективі.

Нова публічна дипломатія тісно пов'язана із глобалізацією, оскільки інтенсифікація соціальних мереж призвела до розмивання державних кордонів, національних культур та традицій. Сьогодні також можна говорити про комплексну глобальну взаємозалежність, що призводить до створення нових сфер політичного життя, такого як «медіаполітика», «кіберполітика» та «ноополітика». Глобалізація є найважливішою проблемою сучасного гуманітарного знання. Вчені активно обговорюють її розвиток, динаміку,

⁴⁹ New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

цілі. Діючі моделі глобалізації нерідко зустрічаються в наукових та політичних колах, а також серед громадських діячів.

Процеси глобалізації не очевидні, але їх наслідки можуть бути деструктивними, впливати на те чи інше суспільство. Такий вплив може мати громадська та культурна дипломатія. Це пов'язано з тим, що її організатори переслідують свої особисті цілі та інтереси, а також з тим, що за публічну дипломатію може видаватися політична пропаганда чи лобізм.

З посиленням значення публічної дипломатії для міжнародних відносин відбувається і збільшення ролі медіа-ресурсів у зовнішній політиці. Інформатизація людського суспільства, поряд з процесами глобалізації, дозволяє говорити про формування електронної дипломатії. Під електронною дипломатією мається на увазі широке використання ІКТ, у тому числі нових медіа, соціальних мереж, блогів, медіа майданчиків у глобальній мережі для сприяння державним органам у питаннях комунікацій та реалізації зовнішньополітичних цілей. Нова реальність вимагає розроблення нових стратегій для здійснення електронної дипломатії.

На початку XXI століття інтернет зв'язав людей всього світу в єдину аудиторію та став найважливішим джерелом політичної інформації. Якщо у 1990-ті роки політологи говорили про «ефект CNN», тобто про ефект показу подій у прямому ефірі, тобто через 10 років можна вже говорити про пост-CNN ефект. Дипломати та політики регулярно користуються інтернетом для досягнення своїх цілей і ніколи рівень відкритості та прозорості інформації не був на такому високому рівні⁵⁰.

Ці зміни змушують переосмислити поняття публічної дипломатії. Наразі цільові аудиторії вже не є пасивними споживачами інформації: зростання громадянської самосвідомості та соціальної активності змінюють принципи багатосторонньої дипломатії.

⁵⁰ Hocking B. Rethinking the 'New' Public Diplomacy // *New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* / edited by. Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. P. 28

Державні діячі, дипломати, представники, влада безпосередньо спілкується не тільки зі своїм народом, а й з громадянами інших країн через Twitter, Facebook, YouTube, а також за допомогою регіональних сервісів (наприклад, у Китаї дуже популярна соціальна мережа Sina Weibo).

Саме електронна дипломатія, як частина нової публічної дипломатії, дозволяє не лише формувати позитивний образ держави на міжнародній арені та зміцнювати її «м'яку силу», а й значно підвищити ефективність каналів зв'язку між різними учасниками глобальної політики XXI ст.

Хотілося б також наголосити, що «електронна дипломатія» дозволяє відкоригувати зовнішню політику, створити певний імідж країни та залучити увагу до тієї чи іншої проблеми. Наприклад, канадські підприємства лісової промисловості використовували можливості НКО для підтримки свого позитивного іміджу. Для цього в мас-медіа була організована спеціальна кампанія за підтримки уряду країни. Іншим прикладом стала кампанія проти швейцарських банків, під час якої ці організації були звинувачені у співпраці з Третім Рейхом у час Другої світової війни.

Наступна практика нової публічної дипломатії, на яку хотілося б звернути увагу, це «нішева дипломатія». Під «нішевою дипломатією» зазвичай мається на увазі, що країна займає певну позицію, місце, виходячи з тих чи інших сприятливих при цьому умов.

Нішева дипломатія виявляється найбільш властивою середнім та малим державам. Загалом ця практика означає, що країна може концентрувати свої зусилля на кількох специфічних локальних задачах.

Вміння зосередити дипломатичну активність на одному чи кількох напрямки є «конкурентною перевагою» подібних держав. Потреба «нішевої дипломатії» виникла з політичної розстановки сил на міжнародній арені після краху СРСР. Коли біполярна система перестала існувати, у світі залишилася одна наддержава - США і кілька держав, що володіють значним потенціалом, у перспективі здатних суперничати з гегемоном - Індія, Китай, Росія.

Сьогодні під концепцію «нішевої дипломатії» потрапляє зовнішньополітична діяльність таких країн, як Канада, Австралія, Нова Зеландія, Норвегія, Швеція.

Майже всі вони обрали миротворчу діяльність як актуальний порядок денний. Крім того, для Канади, Норвегії та Швеції характерне прагнення піднести свою країну як Північну державу, стурбовану проблемами Арктики. Наприклад, Канада та Норвегія обрали шлях «глобального суспільного блага» в основному через миротворчу діяльність та підтримку бідних країн.

Миротворча діяльність стала «візитною карткою» канадської політики на міжнародній арені, тоді як допомога бідним країнам Третього світу стала асоціюватися з норвезьким внеском у світову політику⁵¹.

Так, Канада та Норвегія стали ініціаторами гуманітарних місій, будь то кампанія на користь заборони протипіхотних мін («Оттавський процес») або посередництво у мирному врегулюванні близькосхідного конфлікту («процес Осло»). Уряд Канади з початку 2000-х років розширив свою співпрацю з міжнародними організаціями, громадянським суспільством та НКО у сфері захисту довкілля в Арктиці. Крім того, канадці обрали як «спеціалізацію» кілька міжнародних проблем: права жінок та дітей, захист довкілля, безпеки торгівлі.

Багато в чому «нішева дипломатія» спирається на ліберальні уявлення про те, що окремі індивіди здатні впливати на іноземні аудиторії, про інформаційний плюралізм і відкриті комунікації. Також прихильники «нішевої дипломатії» розглядають благодійні та некомерційні організації як найважливіші суб'єкти врегулювання конфліктів та вирішення світових проблем.

⁵¹ Henrikson A. Niche Diplomacy in the World Public Arena: the Global 'Corners' of Canada and Norway // *New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* /ed. by. Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

З цього випливає принцип мінімізації ризиків та максимізації взаємовигід. Сенс цього принципу у тому, що сучасна дипломатія висуває вперед економічні, а не політичні інтереси, водночас маючи орієнтир у вигляді прав людини⁵².

Таким чином, «нішева дипломатія» та «публічна дипломатія» перетинаються. Обидві виходять із принципів, по-перше, неконфліктного вирішення питань та «добрих справ»; по-друге, плюралізму та демократизації суб'єктів дипломатичної активності (відтепер кожен індивід, за бажання, може вносити свій внесок у встановленні дружніх контактів між країнами); по-третє, відкритої комунікації в інформаційний простір.

Відмінність полягає в тому, що «нішева дипломатія» є суто поняттям постбіполярної системи, адже більшість країн не мають достатніх ресурсів, щоб ефективно вирішувати свої стратегічні завдання. Завдяки «нішевій дипломатії» публічна дипломатія у цих країнах еволюціонує у бік інтелектуальної взаємодії, коли вона націлена на «силу кращого аргументу», яка має на увазі кращу поінформованість про факти та найважливіші проблеми. Втім, слід визнати, що в XXI столітті дуже важко утримувати одну і ту ж нішу, завдяки глобалізації старі ніші для практик громадської дипломатії зникають, з їхньої зміни приходять нові.

Очевидно, що з розвитком комунікаційних технологій дипломатична діяльність змінює свій характер: її інструменти розширюються - з'являється інтернет, соцмережі, блоги, відеохостинги. Також держава втрачає свою монополію на дипломатичне представництво: ускладнення технологій диктує потребу в нових інститутах комунікації - наукових фондах, цивільних мережеских структур. Головною якісною відмінністю сучасної публічної дипломатії є її діалогічний характер - замість обміну монологами, як це

⁵² New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2013. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

практикувалося у ХХ столітті, сьогодні використовується інтерактивна взаємодія.

Важливою категорією нашого дослідження є поняття «держава середньої сили».

Концепція «держави середньої сили» має достатньо довгу історію свого розвитку та займає особливе місце в теорії міжнародних відносин і концептуальній базі зовнішньої політики низки країн світу. Проте, в залежності від обставин це поняття може трактуватися по різному. Через те що різні інтерпретації середньої сили ніколи не були системно осмислені, створення неупередженої концепції міжнародної структури влади було неможливим.

Послідовне визначення поняття «держава середньої сили» та систематизація підходів дозволили б відповісти на низку важливих питань науки про міжнародні відносини, серед яких: яке місце займають держави середньої сили у сучасних міжнародних відносинах, чому вчені й політичні діячі приділяють особливу увагу концепції «держави середньої сили», як трансформується зовнішньополітична модель держав в умовах зміни балансу сил⁵³.

Концепція держави середньої сили була маловідомою в теорії міжнародних відносинах до публікації Д. Мітрані роботи щодо створення світового уряду в 1930-х роки Мітрані, прихильник ієрархічного підходу, у своїй роботі стверджував, що міжнародне співтовариство складається із двох рівнів державної влади: великої та малої. Проте, враховуючи те, що деякі малі держави набувають сили, вони починають грати більш впливову роль у міжнародних відносинах, тому державна сила повинна класифікуватися за «ієрархічною шкалою»⁵⁴.

⁵³ Zaharna R.S. Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks/ Routledge handbook of public diplomacy edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor.// Center on Public Diplomacy, 2009 с. 73-76.

⁵⁴ The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy - Definitions of Public Diplomacy .URL:<http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.html>

Важкий переговорний процес під час створення Організації Об'єднаних Націй допоміг Канаді, Швеції та Австралії виокремити собі місце та повноваження в рамках цієї організації.

Е. Гельбер говорить, що «Канаді була потрібна гарантія, що держави середньої сили будуть мати особливі права в ролі непостійних членів Ради Безпеки». Е. Гелбер визначив великі держави як держави, які мають виняткові повноваження в Раді Безпеки ООН (США, СРСР, Китай, Франція, Великобританія). Малі держави не мають ніяких повноважень у РБ ООН⁵⁵.

Отже, держави середньої сили мають менші, ніж великі держави, але особливі повноваження у РБ ООН.

Канадський дипломат Р. Ріддель стверджує, що «держави середньої сили – це ті держави, які через свій розмір, матеріальні ресурси, бажання та готовність прийняти на себе відповідальність близькі до показників великих держав»⁵⁶. Хоча це визначення є конструктивним, але воно виділяє фактори, які неможливо виміряти.

У 1984 р. К. Холбраад опублікував свою роботу, в якій започаткував нове, історичне розуміння ефективного використання й розподілу ВВП і кількості населення як статистичного показника держав середньої сили⁵⁷. У своєму дослідженні він відносить США та СРСР до категорії великих держав, а потім переходить до визначення грані між середніми та малими державами. Проте, при цьому він порушує статистичні критерії, тому що розмежування середніх та малих держав ускладнюється тим, що жоден мінімальний показник для включення до цієї категорії, виражений у показнику ВВП або в іншому показнику, не може забезпечити задовільний

⁵⁵ New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

⁵⁶ Cooper A., Higgott R. and Nossal K. Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World. Vancouver: UBC Press, 1993. 145 p.

⁵⁷ Melissen J. The New Public Diplomacy. London: Palgrave MacMillan, 2007. 240 p

результат у всій міждержавній системі. Результат вищезазначених досліджень мають певні недоліки, тому що система класифікації має бути єдина й повинна дозволяти визначати загальну категорію для кожної окремої держави. В результаті функціональний підхід став реакцією на ієрархічний підхід.

П. Дюфур і Дж. Мот в 1991 р. у своїй роботі характеризують Канаду, Норвегію, Швейцарію й Нідерланди як країни, які мають давню історію економічних і геополітичних успіхів, політичні стратегії, яких дозволяють їм брати активну участь у міжнародному науково-технічному й економічному житті⁵⁸.

Вони стверджують, що в «силу розміру, населення, ресурсів і внутрішнього ринку, такі країни, як правило, перебувають осторонь від техношовінізму, просто через прихильність до практичної зовнішньоекономічної політиці. Вони не можуть дозволити собі брати участь у неомеркантилістській риторичі й практиці, розроблених для захисту внутрішньої політики в інтересах національної економічної безпеки. Вони досягли економічного росту завдяки міжнародній торгівлі. Таким чином, чітка прихильність держав середньої сили до багатосторонності й колективного підходу є прихильністю до міжнародних організацій і відкритості»⁵⁹.

Е. Купер у своїй роботі, крім Австралії й Канади, в якості середніх держав розглядає Норвегію, Швецію, Південно-Африканську Республіку (ПАР), Аргентину, Мексику, Туреччину й Малайзію (зі знаком питання).

Головною ідеєю його роботи є те, що держави середньої сили відображають конкретні структури державного управління. Найбільш показовим і корисним аспектом у його роботі є протиріччя між поняттям,

⁵⁸ Dewitt D. and John J. Canada as a Principal Power. Toronto: John Wiley & Sons, 1983. 125 p.

⁵⁹ Matthew R. Middle power and NGO partnerships: The Expansion of World Politics // Reframing the Agenda: The Impact of NGO and Middle Power Cooperation in International Security Policy / edited by Rutherford K., Brem S. and Matthew R. London: Praeger, 2003. P. 3 – 20.

заснованим на керуванні середньоюдержавою та державами, які не поводяться таким чином. Зокрема, Малайзія включена, із застереженням на недоліки в сфері державного управління⁶⁰.

Такий підхід має свої проблеми, зокрема, залежність від кількісних критеріїв для членства. Розширення критеріїв класифікації держав конкретизує вибір між державами, які явно не великі, але й не зовсім малі. З теоретичної точки зору, одна модель поведінки держави середньої сили (основні рамки поведінки держав середньої сили) після обговорення і виявлення невідповідностей між теорією й практикою трансформується в іншу (розширені рамки поведінки держави середньої сили)⁶¹.

Очевидно, що держави середньої сили мають середні показники матеріальних можливостей, але вони й нерідко перебувають на середній позиції в конфліктах, у переговорному процесі. Ці держави прагнуть розширити сферу своєї діяльності, що дозволить їм скоротити ризики в урегулюванні конфліктів.

Дж. Равенхіл підсумовує дискусію навколо визначення поняття та описує статус держави середньої сили за допомогою п'яти елементів: потенціалу, концентрації сили, креативності, створення коаліцій та довіри⁶².

Що стосується значення поняття «держава середньої сили» то це держави, які знаходяться в середині, в середині чого – не має особливого значення, більш важливим є факт, завдяки чому забезпечується цей статус і з чого складається державна сила⁶³. Теоретично, державна сила може складатися з великої кількості показників, однак, саме територія, військові економічні ресурси, ідеологія та рівень економічного розвитку є головними складовими могутності держави в сучасному світі. Враховуючи природу

⁶⁰ Keating T. *Canada and World Order. The Multilateralist Tradition in Canadian Foreign Policy*, Toronto, 1993 . P. 13-25.

⁶¹ Swedish Foreign Policy Stories. URL: <http://www.swemfa.se/>

⁶² Keating T. *Canada and World Order. The Multilateralist Tradition in Canadian Foreign Policy*, Toronto, 1993 . P. 13-25.

⁶³ Leonard M., Alakeson V. *Going Public: Diplomacy for the Information Society*. London: Foreign Policy Centre, 2000. 69 p.

поняття «середня» (middle) та нормативні аспекти поняття «державна сила» (power), об'єктивна дефініція цього поняття полягає саме в підході до визначення, а не використанні статистичних даних, виділенні головних чинників.

Отже, явище середньодержавності пройшло довгий етап розвитку та трансформації, на сучасному етапі можна виділити три блоки визначення цього явища. Перший блок – це кількісний показник та рівновіддаленість, другий – як атрибут розвинених країн і третій – як модель зовнішньої політики⁶⁴.

В сучасному сенсі, держава середньої сили - це ліберально-демократична країна з ринковою економікою. Тому, для того щоб сприймати, наприклад, ідею безпеки особистості держава має бути розвиненою не з точки зору кількісних показників сили, а має бути розвиненою з точки зору якісних показників стану суспільства.

Підсумовуючи викладене у першому розділі можна дійти наступних висновків:

По-перше, дослідження стану наукової розробки проблеми та її джерельної бази показало, що досліджуване питання активно вивчається як зарубіжними вченими, однак не достатньо висвітлено українськими вченими. Використану для написання роботи літературу можна розподілити за країнознавчим критерієм, виокремивши праці українських та західних дослідників, серед яких окремо слід відзначити роботи скандинавських та кандських науковців. Для написання дипломної роботи було залучено широке коло джерел. Автор розподілив всі використані джерела на наступні чотири групи: офіційні документи глав держав, урядів та організацій, інформація з офіційних сайтів органів влади, установ та організацій, статистичні дані, офіційні виступи, заяви, доповіді, промови державних

⁶⁴ Canada's International Policy Statement 2005 // Ministry of Foreign Affairs and International Trade of Canada. URL: http://merln.ndu.edu/whitepapers/Canada_2005.pdf

діячів. Автор прийшов до висновку, що зазначених джерел достатньо для виконання завдань та розкриття теми дослідження.

По-друге, дослідницька робота виконана на основі системного, структурно-функціонального, компаративного, інституційного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, історизму, детермінізму, системності, а також термінологічний принцип. У роботі було використано головні загальнонаукові методи дослідження та спеціальні методи дослідження міжнародних відносин. Серед загальнонаукових методів такі, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, синхронний, історико-порівняльний, порівняльно-концептуальний (компаративний), проблемно-хронологічний метод, а також метод зовнішньополітичного прогнозування. Застосування широкого спектру методів дослідження, а також принципів та підходів дозволяє розв'язати поставлені у роботі завдання та розкрити тему дослідження.

По-третє, під терміном «публічна дипломатія держав середньої сили», варто розуміти процес діалогу та налагодження відносин з іншими акторами міжнародних відносин державами ліберального устрою, з вільною ринковою економікою, що володіють середніми параметрами могутності на міжнародній арені, для впровадження гуманітарних та ліберальних цінностей у міжнародну сферу безпеки, політики та культури.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КАНАДИ ЯК ДЕРЖАВИ СЕРЕДНЬОЇ СИЛИ

2.1. Еволюція та пріоритети публічної дипломатії Канади на сучасному етапі

В основі публічної дипломатії Канади й вектор антимілітаризму, який передбачає нечисленність канадської армії, низький рівень військового бюджету країни, відсутність обов'язкової військової повинності, неядерний статус держави, активна участь у процесі роззброєння, а також реалізація успішних миротворчих ініціатив. Показниками відкритості, як вважають канадські експерти, є полегшена, порівняно з іншими країнами, процедура надання подвійного громадянства, всебічне проникнення іноземного капіталу в економіку⁶⁶.

Публічна дипломатія Канади спрямована на пропаганду своїх демократичних принципів соціального розвитку. Застосовуючи механізми публічної дипломатії, Канада розвиває централізовано зв'язки з іноземними партнерами, через уповноважені державні відомства. Приватний сектор може брати участь у відповідних програмах, але на партнерських підставах та під державним контролем. Що є традиційно для цієї країни, коли мова йде про витрати національних ресурсів⁶⁷.

Для Канади схильність до привілейованих дипломатичних варіантів була характерною рисою її зовнішньої політики з кінця Другої світової війни. Канада відіграла велику роль у формуванні та визначенні післявоєнного світового порядку та свідомо зображала себе миротворцем. Канада була типовою державою середньої сили, особливо під

⁶⁶ Government of Canada. Annual Report to Parliament on Immigration. 2013. URL: <https://cutt.ly/75qDKZ9>

⁶⁷ Вовчук Л., Коваленко Д. Особливості реалізації публічної дипломатії державами середньої сили // Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI. 2023. № VI. С . 111.

час так званого «золотого віку» канадської зовнішньої політики (епохи Пірсона) з 1945 по 1957 рік, а також наприкінці 1990-х років, коли Ллойд Екворті був міністром закордонних справ. Пірсон фактично винайшов миротворча діяльність як дипломатичний інструмент і зіграв важливу роль у доведенні до порядку денного розвитку уваги світу. Подібним чином міністр Екворті мав на меті визначення Канади як лідера цінностей і принципів, непропорційно велика роль, яку Сполучені Штати відіграють в економічному, соціальному, культурному та політичному житті канадців, і дуже важливе зобов'язання, яке Канада взяла на себе принципи та практики багатосторонньої дипломатії та багатостороннього менеджменту.

Відданість стратегії м'якої сили Канади відображено в її зовнішньополітичній практиці та пріоритетах, особливо це проявилось в періоди, коли її відносини зі Сполученими Штатами були найбільш безпечними, тобто наприкінці 1940-х і в 1950-х, і знову в 1990-х. Цей імпульс був явно менш вираженим у періоди, коли відносини зі Сполученими Штатами вимагали більшої уваги, особливо в 1970-х роках і після 2001 року.

У будь-якому випадку, прагнення до стратегії м'якої сили було зовсім не випадковим. Це була ретельно розроблена стратегія, покликана вплинути на уми та серця іноземних громадян. Ця стратегія мала дозволити Канаді відігравати більшу роль (економічну, соціальну та політичну), ніж передбачають її матеріальні обставини та її військова могутність.

Час перебування на посаді прем'єр-міністра Жана Кретьєна був одним із найбільш плідних періодів для канадської публічної дипломатії. Він прагнув створити образ Канади як лідера у сфері міжнародних відносин. Ж. Кретьєн вірив у силу публічної дипломатії та виступав за відкриття нових представництв там, де сякі предсатвницьва і Канада як така були відсутні, і подальшу підтримку освітніх програм – все для підтримки глобальної присутності Канади. Почалося здійснення нової канадської міжнародної інформаційної стратегії. Лінія публічної дипломатії поступово

розширювалась у міру того, як економіка відновлювалася після кризи першої половини 1990-х років.

Наприкінці 1990-х почався новий період зростання. У жовтні 1997 року міністр канадської спадщини оголосив про додаткове фінансування у розмірі 25 млн. дол.США на 1997-98 роки та кожний наступний 4-річний період, сума, яка зрештою була додана до базових асигнувань ради від парламенту⁶⁸.

Ліберальний уряд зміцнив свої позиції на федеральних виборах 1997 року. Ліберальна передвиборча програма 1997 під назвою «Червона Книга № 2» чітко виділила культуру як одну з опор зовнішньої політики. Ліберальна партія під керівництвом Жана Кретьєна виграла треті вибори поспіль 2000 року. Ліберальна Червона книга 2000 року під назвою «Можливість для всіх» символізувала нову еру економічного підйому. У цьому документі говорилося: «Новий ліберальний уряд збільшить свою підтримку мистецтва в Канаді та допоможе розширити міжнародні ринки для наших художників та творців за допомогою нової маркетингової кампанії, яка використовує культурні продукти для брендування Канади там»⁶⁹.

Варто відзначити, що до 2001 року існували лише кілька пріоритетних напрямків, таких як Вашингтон, Нью-Йорк, Париж, Лондон, Токіо та Берлін, кошти на утримання яких виділялися із окремого культурного бюджету.

Події 11 вересня 2001 року спровокували глобальну дискусію як про м'яку силу, так і про публічну дипломатію. З одного боку, жорстка сила або, принаймні, поняття національної безпеки повернулися на перше місце в Сполучених Штатах і за їх межами. З іншого боку, управління сприйняттям громадськості (як вдома, так і за кордоном) стало ключовим для багатьох держав. Оскільки міністерства закордонних справ у всьому світі намагалися розробити власну політику публічної дипломатії, м'яка сила ставала все

⁶⁸ Liberal Party of Canada, 1997. URL: <https://web.archive.org/web/19980423142109/http://liberal.ca/download/plane.pdf>

⁶⁹ Opportunity For All: The Liberal Plan For The Future Of Canada – The Liberal Plan - 2000/ Ottawa: The Liberal Party of Canada, 2000. URL: <http://www.maharaj.org/pdf/2000redbook.pdf>.

більш модною. Зміни в дипломатичній практиці були зумовлені прагненням до прозорості, безпеки та транснаціональної співпраці⁷⁰.

На початку XXI століття Канада, здавалося, заблукала. Іноземні громадяни, особливо американці, більше не сприймали Канаду як миротворця. І, враховуючи рішення Канади не брати участі у війні в Іраку, виникло навіть певне питання щодо того, чи є Канада надійним союзником, що було наріжним каменем післявоєнної зовнішньої політики Канади. Канадські коментатори нарікали на зниження позиції та статусу Канади на світовій арені. Не менш цікавим було те, що ліберальна позиція Канади щодо ключових питань соціальної політики, її успіх у вирішенні як дефіциту, так і боргу та її очевидне вирішення нерозв'язної «проблеми Квебеку» призвели до обкладинки із зображенням лося в темних окулярах відомого журналу Economist. На обкладинці говорилося, що Канада знову крута. Усе це змусило канадські уряди переглянути свою публічну дипломатію чи стратегію брендингу та повернутись на правильний шлях.

Коли Пол Мартін обійняв посаду прем'єр-міністра Канади у грудні 2003 року, програми культурної дипломатії були у повному розквіті. Адміністрація Мартіна продовжувала підтримувати діяльність місій у галузі культури та Громадська дипломатія, підтримуючи різноманітні програми.

Уряд Пола Мартіна сильно постраждав від скандалу із спонсорством, що вибухнув невдовзі після його вступу на посаду, у лютому 2004 року. Скандал навколо спонсорства був пов'язаний із інвестиціями федерального уряду у політичну рекламу в Квебеку, і це опосередковано вплинуло на програму публічної дипломатії, з якої фінансувалися культурні та академічні зв'язки. Скандал призвів до скорочення фінансування зв'язків із громадськістю та посольств. Це також створило бюрократичну тяганину, оскільки після цього посилилися вимоги до фінансування і стало необхідно

⁷⁰ Hawes M. Canada's soft power and public diplomacy // USC Center on Public Diplomacy. URL: https://usepublicdiplomacy.org/pdin_monitor_article/canada%E2%80%99s-soft-power-and-public-diplomacy

точно повідомляти, скільки людей було на кожному проведеному заході та який вплив ця подія мала в результаті.

Уряд Мартіна спрямував більше грошей на армію, зокрема через події 11 вересня, які змінили напрям зовнішньої політики. Мартін замовив перший національний літак Канади в межах політики безпеки. Хоча військові витрати під час Мартіна зросли, Канада продовжувала активно взаємодіяти з іншими великими країнами, зокрема Індією та Китаєм. Мартіна можна назвати прем'єр-міністром, який заохочував розширення групи країн G8 до G20, оскільки він був міністром фінансів. Участь у таких форматах організацій завжди були методом міжнародного впливу для Канади, але ця домовленість також мала велике економічне значення⁷¹.

На федеральних виборах 2006 року прем'єр-міністром став представник консервативної партії Стівен Харпер. Передвиборний план під назвою «Встань за Канаду» не містив жодних зовнішньополітичних акцентів для Канади, за винятком кількох ліній підзвітності іноземних установ з надання допомоги та зобов'язання ратифікувати міжнародні договори у парламенті⁷².

Тому складно говорити про якусь зовнішньополітичну стратегію, представлену консерваторами, як ми бачили 1993 року в «Червоній книзі». Бюджет на 2006-2007 фінансовий рік був розроблений адміністрацією Мартіна, тому внесок у розвиток культурних та академічних зв'язків було збережено. Ситуація змінилася у травні 2006 року, коли був здійснено перші скорочення федеральних витрат на 1 млрд. дол. заохочення мистецтва мала скоротитися на 11,8 мільйона доларів. CAD протягом наступних двох років⁷³.

⁷¹ Rankin I. The diplomatic potential of Canada: soft power in decline? URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:S6H5c93ZqOoJ:https://www.ceris.be/wp-content/uploads/2021/10/CERIS-Thesis-Rankin.pdf&cd=22&hl=ru&ct=clnk&gl=ua#20>

⁷² Stand up for Canada: Conservative Party of Canada federal election platform / Ottawa: Conservative Party of Canada, 2006. 47 p. URL: https://shawglobalnews.files.wordpress.com/2015/03/conservative_platform20060113.pdf

⁷³ Cultural Spending Cuts Part One: Trade Routes and PromArt Cuts in Context / The Canadian Conference of the Arts, 2008. URL: <http://ccarts.ca/resources/federal-policiesinvestments/cultural-spending-cuts-part-one-trade-routesand-promart-cuts-in-context/>

У 2008 році гранти на культурні зв'язки було скорочено на 1,6 млн. кан. дол. (з 6,3 до 4,7 млн. канадських доларів). У доповіді про виконання бюджету Департаменту за 2007-2008 роки робиться висновок про те, що культурні зв'язки «не вимагали збільшення ресурсів урядом».100

Що стосується академічних програм, і програми канадських досліджень зокрема, то в документі йшлося: «Два ключові висновки полягають у наступному: 1) канадські дослідження та програми стипендій просувають канадські інтереси та цілі зовнішньої політики; та 2) програми добре управляються і використовують ресурси для підвищення ефективності та результативності»

Скасування програми заохочення мистецтва у 2008 році, після майже 40-річного існування, була фактичним зменшенням присутності публічної дипломатії у діяльності уряду. Посольствам не виділялися окремі бюджети на культурну та громадську дипломатію. Різкий контраст спостерігався у кількості фінансованих проектів – у 2004 році було профінансовано 415 проектів, а у 2008 році – лише 185. Протягом наступних трьох років не відбулося 327 міжнародних турів, а йдеться про близько 3395 шоу по всьому світу⁷⁴.

У передвиборчому плані Консервативної партії 2011 року, названому «Тут для Канади» слово «культура» згадується лише двічі – один раз щодо злочинів на ґрунті ненависті, а другий – щодо фінансування мистецтва, якому перераховані установи, які федеральні уряди підтримували в минулому, але не було представлено жодного плану для канадського сектора мистецтва.

Подальше скорочення бюджетного фінансування публічної дипломатії було здійснено у 2012 році, що забрало останню частину культурної

⁷⁴ Contribution of Alain Paré at the Standing Committee on Canadian Heritage / The House of Commons, 2009. URL: <http://www.parl.gc.ca/HousePublications/Publication.aspx?DocId=3735047&Language=E&Mod e=1>

дипломатії – відділ міжнародних експозицій – всі функції передавалися Міністерству комунікацій⁷⁵.

У 2010 році влада канадської провінції Альберта запропонувала відзначити 150-річчя Конфедерації проведенням виставки Ехро у 2017 році, аналогічно до тієї, що проводилася 1967 року. Федеральний уряд відмовив, вважаючи його внесок у розмірі 706 мільйонів доларів із 2,3 мільярда надто дорогим.

Канадські науковці відзначають, що обрання на посаду прем'єр-міністра країни у 2015 році Дж.Трюдо та погіршення міжнародного іміджу США за президентства Д.Трампа, створило можливості для позиціонування Канади як прихильника діалогу, переговорів і компромісу, поборника дипломатичних альтернатив триваючій мілітаризації міжнародної політики та практика творчої, альтернативної дипломатії.

У як передвиборну платформу Дж. Трюдо опублікував видання під назвою «New plan for a strong middle class». У цьому документі ліберальна партія пообіцяла:

- збільшити інвестиції до Канадської ради з мистецтва до 360 мільйонів доларів на рік;
- збільшити фінансування Telefilm Canada та Національної ради з питань кінематографії з новими інвестиціями на загальну суму 25 мільйонів доларів на рік;
- відновити міжнародні програми заохочення культури «PromArt» та «Trade roads», які були скорочені Стівеном Харпером, та збільшити фінансування цих програм до 25 мільйонів доларів на рік;
- створювати 40 000 робочих місць для молоді щороку, збільшуючи фінансування програми Young Canada Works, щоб допомогти підготувати наступне покоління канадців, які працюють у секторі спадщини;

⁷⁵ Order Transferring the Powers, Duties and Functions of the International Expositions Division to the Minister of Communication, SI/92-228 / Canadian Legal Information Institute Database, 2006. URL: <https://www.canlii.org/en/ca/laws/regu/si-92-228/latest/si-92-228.html>

- забезпечити значні нові інвестиції в культурну інфраструктуру як частина інвестицій у соціальну інфраструктуру;
- скасувати скорочення Стівена Харпера та інвестувати 150 мільйонів доларів у нове щорічне фінансування для CBC / Radio-Canada, яке буде надано в консультації з мовником та канадським культурним співтовариством;
- підтримка англійських та французьких мовних меншин шляхом розробки нової політики щодо державних мов;
- розробити нову стратегію просування експорту, що допоможе підприємствам користуватися новими торговими угодами⁷⁶.

Зокрема, відновлення програм з просування культури Promart та Trade Routes та збільшення фінансування програми Young Canada Works безпосередньо вплинуть на доступ та можливості для сектора. Інші наміри, залежно від того, як вони виконуються, можуть дуже добре розширити можливості для конкретних виробів художників та організацій.

Уряд Джастіна Трюдо почав здійснювати політику просування канадської культури. Для цього виділяються величезні гроші: наприклад, за 2017 рік було урядом виділено понад 500 мільйонів доларів на створення канадського контенту на міжнародних медіа-платформах, таких як Netflix, з метою просування та заохочення до створення «канадських історій»⁷⁷.

На початку свого першого терміну прем'єр-міністр Дж. Трюдо оголосив світові, що Канада «повернулася» і що країна «тут допоможе».4 Це повідомлення, яке він звернувся до Генеральної Асамблеї ООН 20 вересня 2016 року. Трюдо підкреслив образ Канади, розповідаючи про різноманітність, біженців, участь через міжнародні організації та важливість дій щодо зміни клімату.

⁷⁶ Real Change: A New Plan for a Strong Middle Class. Ottawa: Liberal Party of Canada, 2015. 88 p. URL: <http://www.documentcloud.org/documents/2448348-new-plan-for-a-strong-middle-class.html>

⁷⁷ Levitz S. Creative economy focus of new Liberal culture policy, but not new taxes. URL: <https://www.ctvnews.ca/politics/creative-economy-focus-of-new-liberal-culture-policy-but-not-new-taxes1.3607330>

За першої каденції Трюдо Міністерство національної оборони організувало загальнонаціональні консультації з громадськістю (#defenceconsults), круглі столи, організовані IPSOS із зацікавленими сторонами та експертами, а також онлайн-форум, щоб будь-хто міг надіслати докладні письмові подання. Через онлайн-портал було отримано понад 20 200 заявок, а 4700 осіб взяли участь у віртуальному дискусійному форумі. Отримана оборонна політика Strong, Secure and Engaged, оприлюднена в 2017 році, може стверджувати, що вона відображає переваги канадців, навіть якщо на практиці параметри політики вже були встановлені в мандатному листі, оголошеннях про різні розгортання (Operation Impact, Operation Reassurance) та операції з підтримки миру), а також бюджетні обмеження.

З моменту вступу на посаду прем'єр-міністр Трюдо брав активну участь у великих міжнародних платформах, таких як G7, Генеральна Асамблея ООН і саміти НАТО, але також шукав партнерства з активістами та великою кількістю недержавних акторів, прагнучи сприяти більшій взаємодії із суспільством як частини його дипломатичної стратегії⁷⁸.

Саме Дж.Трюдо підштовхув більшість дослідників до думки, що Канада стає топ-брендом і кожен ракурс і кожен твіт Трюдо ретельно контролюють, щоб підвищити привабливість.

У Звіті про плани та пріоритети (2016–2017) є уряду зазначено, що «...нашим пріоритетом є відновлення лідерської ролі Канади та її конструктивна участь у ключових міжнародних питаннях і в багатосторонніх установах»⁷⁹. Що вражає в обраній політичній мові, так це наполягання на тому, що весь процес має бути «повторно задіяний». », «відновлений» і «оновлений», усі терміни, які вказують на те, що ці зв'язки ігнорувалися попереднім урядом.

⁷⁸ Sending O. J., Pouliot V., Neumann I. B. The Future of Diplomacy: Changing Practices, Evolving Relationships // International Journal. 2011. № 66. P. 531.

⁷⁹ Report on Plans and Priorities 2016-2017 / Global Affairs Canada. URL: https://www.international.gc.ca/departmentministere/plans/rpp/rpp_1617.aspx%3flang%3deng

У мандатному листі міністра закордонних справ Стефана Діона також є відчуття, що прем'єр-міністр Трюдо хоче натиснути кнопку перезавантаження разом зі світом: «Як міністра закордонних справ, вашою головною метою буде відновлення конструктивного лідерства Канади у світі та просування інтересів Канади. Це оновлене лідерство служитиме нашій безпеці та економічним інтересам, але воно також підтримуватиме глибоке бажання Канади зробити реальний і цінний внесок у більш мирний і процвітаючий світ [виділено додано]». Далі в листі підкреслюється важливість дипломатії, щоб «Пожвавити публічну дипломатію Канади, залучення зацікавлених сторін і співпрацю з партнерами в Канаді та за кордоном». І, нарешті, у листі визначено конкретні питання, які будуть у центрі уваги нового уряду, делегованого Міністерству глобальних справ Канади, а саме зміни клімату, миротворчі операції ООН, права людини, Договір про торгівлю зброєю, а також просування культури⁸⁰.

На виборах 2019 року Джастін Трюдо знову став прем'єр-міністром Канади. У розділ ліберального плану «Choose forward», присвяченому культурі, вказується наступні наміри:

- запровадити культурну перепустку з «кредитом» у розмірі 200 доларів, який кожен канадська дитина отримає, коли їй виповниться 12 років, щоб отримати доступ до театрів, музеям, галереям, майстерням та іншим культурним об'єктам та місцевому канадському контенту;
- зміцнення RadioCanada, щоб місцеві станції могли транслювати більше місцевих новин, та відкрити цифрові платформи, щоб журналістика та газети могли отримати доступ до доступних технологій для розробки та розповсюдження інформації;
- продовжувати надавати підтримку канадському кіно, збільшуючи щорічне фінансування Telefilm Canada майже на 50 відсотків на рік;

⁸⁰ Justin Trudeau, Minister of Foreign Affairs Mandate Letter. 2015. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/mandate-letters/2019/12/13/archived-minister-foreign-affairs-mandate-letter>

- запровадити нову стратегію культурної дипломатії, яка передбачає щонайменше одну міжнародну місію на рік для просування канадської культури та творчості у всьому світі;

- протягом першого року просуватиме законодавство, яке прийматиме належні заходи для забезпечення того, щоб усі постачальники контенту – включаючи інтернет-гігантів – вносили свій внесок у створення канадського контенту на обох офіційних мовах, а також просували цей контент і робили його легко доступним своїх платформах.

Однією із вагомих цілей публічної дипломатії Канади на сучасному етапі є отримання місця в Раді Безпеки ООН. Понад півстоліття канадці вважають себе лідерами миротворчих місій по всьому світу. Завдяки Лестеру Б. Пірсону, який, мабуть, відтягнув світ від межі війни в 1956 році, організувавши миротворчу місію ООН на Близькому Сході під час кризи в Суецькому каналі. Саме тоді Канада, середня держава, завоювала своє місце на світовій арені та дала канадцям відчуття гордості та причетності до миротворчої ідеї ООН.

У 2020 році канадці не покидали ідею брати активну участь у Раді безпеки ООН і виступати за міжнародний мир і безпеку. Прем'єр-міністр Джастін Трюдо на своїх виборах 2015 року зробив пріоритетом отримати місце в Раді безпеки, назвавши це кампанією «Канада повертається». Трюдо знав, що отримання місця зміцнить його репутацію авторитетного міжнародного лідера та збільшить його популярність удома. Але ставки були високі, якщо прем'єр-міністр не виконає цю обіцянку, оскільки його, безсумнівно, критикуватимуть за те, що він вийшов з порожніми руками, враховуючи кількість зусиль і грошей, вкладених у кампанію РБ ООН.

Щоб отримати місце в РБ ООН, нам потрібна підтримка двох третин членів (понад 128 голосів), щоб випередити Норвегію чи Ірландію. Втім, Канада програла таємне голосування 17 червня 2020 року. І цей аспект відносять до ключових прорахунків публічної дипломатії уряду Трюдо.

У березні 2020 року Канада мала бути почесним гостем на найбільшій африканській виставці виконавських мистецтв *Marché des Arts du Spectacle d'Abidjan* в Кот-д'Івуаре. За допомогою участі в цьому заході передбачалася допомога канадським художникам у зміцненні присутності Канади в Африці⁸¹.

У 2020 році світ паралізував спалах коронавірусу, результатом став гострий економічна криза у всьому світі. Канада також не стала винятком: багато канадців втратили роботу у зв'язку із повсюдним скороченням робочих місць. Як підтримка Джастін Трюдо оголосив про виділення величезних сум підтримки різних сфер економіки, у тому числі культури.

Загальний показник Глобального індексу м'якої сили Канади у 2022 році зріс на +2,3 бала порівняно із 2021 роком, забезпечивши 7 місце в глобальному рейтингу. Канада продовжує залишатися однією з найефективніших країн у рейтингу, хоча зростання 2022 року було недостатньо, щоб встигати за зростанням деяких інших країн у першій десятці⁸².

Отже, кожен уряд Канади мав свою концепцію публічної дипломатії. Програми та проекти публічної дипломатії, їх фінансування, структура організації, якій займаються питаннями реалізації публічної дипломатії досить активно змінювались протягом другої половини ХХ – ХХІ столітті.

2.2. Інститути та інструменти публічної дипломатії Канади

Головну роль у застосуванні «м'якої сили» відіграє зовнішньополітичне відомство Канади. Сьогодні саме Міністерство глобальних справ Канади формує та просуває інтереси та цінності Канади в складному глобальному

⁸¹ *Renewing Canada's cultural diplomacy* / Canada Council for the Arts, 2019. URL: <https://canadacouncil.ca/spotlight/2019/11/cultural-diplomacy>

⁸² *Global soft power index 2022. The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands.* URL: <https://brandirectory.com/softpower/>

середовищі. Це міністерство займається дипломатичними відносинами, сприяє міжнародній торгівлі, керує міжнародними зусиллями у сфері розвитку, гуманітарної допомоги, миру та безпеки.

Основні програми МЗС Канади виконує управління, яке називалося до 2013 р. Канадським агентством міжнародного розвитку. До перебудови березня 2013 р. КАМР належало близько 68% бюджету, який уряд надає на надання економічної та технічної допомоги. Інші кошти розподілялися між МЗС (11%), Міністерством фінансів (9%), Міністерством у справах індіанців та розвитку Півночі та деякими іншими відомствами.

Оттава надає кошти як на двосторонній основі, так і через міжнародні організації, причому частка вкладу Канади в міжнародні організації розвитку є вищою, ніж у середньому по країнах ОЕСР. Привертає увагу той факт, що основними одержувачами фондів допомоги є все-таки канадські організації і, насамперед, неурядові організації, які здійснюють проекти за кордоном.

У 2010 р. в умовах глобальної фінансово-економічної кризи було вирішено знизити кількість країн-реципієнтів до 20 тих, хто найбільше потребує, і заморозити щорічні державні асигнування на допомогу розвитку на рівні 5 млрд дол. на рік. Серед пріоритетних у сприянні розвитку залишилися такі країни: у Латинській Америці Болівія, Гаїті, Гондурас, країни Карибського регіону, Перу; в Азії - Афганістан, Бангладеш, В'єтнам, Індонезія, Пакистан; в чорній Африці - Гана, Малі, Мозамбік, Судан та Південний Судан, Танзанія, Ефіопія, а також сектор Газа на Близькому Сході та Україна у Східній Європі. Таким чином, за винятком України, допомога направлена у найбільш відсталі в економічному плані держави. Однією з особливостей канадських програм є перевага, що надається «ноу-хау», передачі досвіду, розробок, методик і апробованих у Канаді моделей, що, як вказується в документах КАМР, значно важливіше, ніж фінансові вливання. Офіційні канадські особи постійно наголошують, що головна мета Канади в цих країнах - зміна підходів та формування нового менталітету, який відповідає сучасним реаліям.

Особливість Канади як країни, що використовує механізми «м'якої сили», полягає в тому, що всі дії зв'язків з іноземними партнерами мають переважно централізований характер і здійснюються через уповноважені державні відомства. Приватний сектор може брати участь у відповідних програмах, але на партнерських засадах та під державним контролем. Це з традиційним для Канади контролем із боку держави (на федеральному рівні) зовнішньої діяльності, що з витратами національних ресурсів. Так, наприклад, приватні благодійні чи дослідні фонди, як правило, не здійснюють свою діяльність за кордоном, за рідкісним винятком, переважно у сфері освіти або, скажімо, країнам, що постраждали від лих. Їхнє основне призначення - підживлення національних споживачів⁸³.

В основі такої формальної політики лежать суто економічні міркування. Слід зазначити, що у неформальному плані економічні міркування грають особливу роль. Так, при плануванні деяких програм технічної допомоги перевагу отримують програми перебування в Канаді, які потребують допомоги для ознайомлення з досвідом Канади в тій чи іншій сфері. У цьому випадку частина коштів, виділених на допомогу, повертається до Канади (з особистих зустрічей із керівниками відомств).

До 2012 року низка країн «Великої сімки», зокрема і Канада, почали накопичувати певний безпосередній досвід роботи з соціальними медіа для зміцнення своєї публічної дипломатії. Головним принципом зв'язків з громадськістю є те, що організації які поступаються простором для спілкування, онлайн чи офлайн, локально чи глобально, ризикують бути неправильно зрозумілими та спотворити свої цілі. Посольство Канади у Вашингтоні було одним із перших, яке почало використання Facebook і YouTube у своїх програмах із громадських справ «Підключись до Канади» для охоплення потенційної аудиторії приблизно у 800 000 канадців у Сполучених Штатах. За короткий проміжок часу в усій канадській

⁸³ Cull J.N., Hawes M. K. Canada's Public Diplomacy. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-12184585-8a34fd6ccc.pdf>

дипломатичній мережі з'явилися «гарячі точки», де канадські дипломатичні місії експериментували з новими каналами, щоб охопити свою місцеву аудиторію. Невдовзі в Канаді з'явилася низка окремих прикладів розгортання каналів соціальних медіа як частини офіційної стратегії публічної дипломатії.

Міністерство закордонних справ і міжнародної торгівлі Канади - тепер Міністерство глобальних справ Канади - було першим міністерством закордонних справ, яке експериментувало з інтерактивними онлайн-платформами на початку 2000-х років для залучення громадян безпосередньо до процесу формування зовнішньої політики.

Міністерство глобальних справ почало застосовувати «електронні консультації», щоб продовжувати використовувати нові канали, які особливо підходять для діалогових або симетричних форм спілкування.

Не маючи своїх культурно-інформаційних організацій типу Британської Ради, Французького альянсу чи Інституту Гете, Канада з 1980 р. взяла курс працювати з академічними колами там. Для цього було створено спеціальний відділ у зовнішньополітичному відомстві, назви якого змінювалися, а у 2000-х роках це був відділ із громадської дипломатії. До завдання відділу входила грантова підтримка центрів вивчення Канади та університетських курсів з Канади. Частиною цього процесу була організація місячних стажувань для вчених та викладачів, окрема програма діяла для аспірантів та молодих вчених. Для посередницької діяльності у 1981 р. було створено неурядову міжнародну організацію — Міжнародну раду з канадознавства (International Council for Canadian Studies). У фокусі уваги цієї організації такі країни, як США, усі розвинені європейські країни, Росія, Мексика, Бразилія, Ізраїль, Японія, Китай, Індія, Австралія. У цих країнах канадознавцями було створено свої національні асоціації вивчення Канади, пізніше до них приєдналися інші країни та асоціації. Питання, що неодноразово ставилося, про прийом України до міжнародної ради відхилялося як «непріоритетне», а вченим та аспірантам з України

дозволялося брати участь у роботі та заходах Центральноєвропейської асоціації, що об'єднує малі країни Східної Європи. У 2012 р. за рішенням міністра закордонних справ програму було припинено, відповідні посади у посольствах скасовано, залишилася чинною лише неурядова організація – Міжнародна рада з канадознавства.

Освіта завжди відігравала особливу роль у застосуванні «м'якої сили». Канада в цьому відношенні не є винятком. Однак розвиток співробітництва в галузі освіти пов'язаний переважно з економічною мотивацією. Вища освіта в Канаді, на відміну від ряду європейських країн, платна, тому кожен університет самостійно вирішує питання про необхідність фінансової підтримки студентів, у тому числі іноземних.

Вища освіта в Канаді, на відміну від ряду європейських країн, платна, тому кожен університет самостійно вирішує питання необхідності фінансової підтримки студентів, у тому числі іноземних. Має місце лише державна система пільг для найкращих студентів та найбільш вразливих у разі кредитної заборгованості.

На противагу цьому в Канаді є розгорнута система грантів для іноземних, а також канадських випускників і молодих учених, яка має на меті залучення талановитої молоді з університетською освітою до досліджень. Такі гранти забезпечує уряд, діючи через дипломатичні представництва (Banting Postdoctoral Fellowship, Vanier Canada Graduate Scholarship тощо), а також інші відомства. Серед останніх Національна дослідницька рада, Канадська рада з досліджень у галузі природничих та інженерних наук, Центр досліджень з міжнародного розвитку, Канадські інститути у галузі медичних досліджень тощо.

Показово, що система державних грантів існує і для вчених та викладачів для тимчасового перебування в університетах та дослідницьких інститутах⁸⁴.

⁸⁴ Association of Universities and Colleges of Canada. International Development. URL: <http://www.aucc.ca/programs-services/international-programs/>

Канадська публічна дипломатія торкається і шкільної освіти. Зокрема, мова йде про Destination Clic - це трижнева літня програма для франкомовних учнів 8, 9 і 10 класів, які навчаються у франкомовній школі (французька як рідна мова) і живуть за межами Квебеку. Програма виплачує 2400 доларів на кожного учасника для покриття витрат на навчання, навчальні матеріали, харчування та проживання. Наявність цієї програми не лише є інструментом вирішення мовної проблеми Канади, а й демонструє Франції лояльність канадського уряду та налаштованість до співпраці⁸⁵.

Варто відзначити, що у 2018 році уряд Канади оголосив про співпрацю з Францією в інтернет-просторі з питань культури, зокрема щодо франкомовного контенту.¹¹⁹

Канадські митці відомі у всьому світі, і канадський уряд збільшила кількість грантів художникам, викладачам мистецтв та студентам факультетів мистецтв різних навчальних закладів (як середніх, так і вищих) та художнім організаціям у перший рік своєї діяльності від ста на початку ХХІ ст. до 2055 грантів художникам та 2219 організаціям мистецтв у 2015-16 роках. У повоєнні роки уряду провінцій стали все більш активно займатися сектором мистецтва та освітою, причому практично у всіх провінціях були створені Ради з мистецтва та відділи культури або пов'язані з культурою департаменти підтримки мистецтва, а також пріоритетне фінансування та доступ до вищої освіти та наукових наук дослідженням. Муніципалітети також дедалі більше підтримують художників та мистецтво на місцевому рівні⁸⁶.

У вересні 2017 року Департамент канадської спадщини запустив програму «Creative Canada». Фактично це нова структура, яка ставить креативні індустрії до центру культурної ідентичності та економіки Канади. Програма Creative Canada Policy Framework (CCPF), підготовлена за

⁸⁵ Destination Clic – French Enrichment Program / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/destination-clic.html>

⁸⁶ Gattinger M. The Roots of Culture, the Power of Art : The First Sixty Years of the Canada Council for the Arts. Montreal: MQUP, 2017. P. 45.

підсумками консультацій 2016-2017 року (Canadian Content in a Digital World), під час яких канадці обговорювали майбутнє культурних та креативних індустрій у контексті цифрового розвитку світової економіки та політики, являє собою попередню дорожню карту для перегляду інструментарію канадської культурної політики та вираженого прагнення на закріплення сектора мистецтва у центрі нематеріальної економіки Канади. На офіційному сайті програма представлена як перегляд національної культурної політики, який обіцяє змінити способи, за допомогою яких культура формує канадську ідентичність та робить свій внесок у національний ВВП⁸⁷.

Канадська рада розширює свою пряму та непряму участь в ініціативах, пов'язаних з публічною дипломатією, або координуються з Міністерство глобальних справ Канади і Канадською Спадщиною або організуються безпосередньо з іноземними посольствами в Оттаві або з канадськими посольствами та іншими канадськими дипломатичними місіями за кордоном. Коли Рада надає підтримку канадським художникам чи мистецьким організаціям на міжнародних ярмарках, фестивалях або інших майданчиках (наприклад, таких як Венеціанська бієнале, Единбурзький фестиваль, Франкфуртський книжковий ярмарок, WOMEX, CINARS, міжнародні збори виконавських мистецтв ENARTES, Всесвітні музичні ярмарку і так далі), він спирається на актуальність, вплив запропонованих проектів. У 2017-18 фінансовому році уряд інвестував у міжнародні ініціативи у загалом \$20,7 млн, що вдвічі більше, ніж у 2016-17 фінансовому році. Перші дані програми «Мистецтво за кордоном» показують, що міжнародна участь канадських художників, груп та мистецьких організацій складалося з 1670 р.мистецьких заходів у 105 країнах на всіх континентах⁸⁸.

⁸⁷ Canadian content in a digital world / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/services/culture/consultations.html>

⁸⁸ Leveraging synergy to better promote the arts on the world stage / Canada Council for the Arts. URL: <https://canadacouncil.ca/spotlight/2018/11/leveraging-synergy-to-better-promote-the-arts-on-the-world-stage>

Використання тих можливостей застосування «м'якої сили», які дає іммігрантське середовище, здійснюється у Канаді через державну політику багатокультурності. Концепція багатокультурності, що виникла Канаді 1970-ті роки, заснована на об'єктивній реальності різноманіття і багатолікості канадського суспільства⁸⁹.

Робота в іммігрантському середовищі здійснюється в різних формах - від вивчення мов до проведення масштабних етнічних свят і фестивалів за участю зарубіжних одноплемінників. Наприклад, барвисті фольклорні свята у франкомовній провінції Квебек (День Жана-Батиста та ін.) збирають у зимовий час тисячі туристів із різних країн, включаючи, безумовно, Францію. Світовий з'їзд академіків збирає кожні п'ять років тисячі академіків та їхніх нащадків з усього світу. Український всесвітній конгрес також відбувається у Канаді.

Федеральний уряд фінансує і низку інших програм соціокультурної адаптації. Серед них так звана програма сімейного прийому (Host Program), за якою волонтери із канадських сімей приймають на певний період переселенців для адаптації до місцевих умов. Програма навчання мов - Language Instruction for Newcomers to Canada - включає не тільки мовну підготовку, а й ознайомлення з культурою, традиціями і устроєм країни і т.д. Поряд із державними організаціями в країні утворено сотні неурядових організацій, які також отримують фінансову підтримку від держави. Їхнім завданням є соціальна та культурна адаптація іммігрантів. Показово, що у складі цих організацій працюють багатонаціональні групи колишніх переселенців, які допомагають адаптуватися, зокрема й своєму досвіді⁹⁰.

Державне мовлення іноземними мовами всередині країни має на меті не лише ознайомлення з культурою різних етносів, представники яких проживають у Канаді, а й головним чином пропаганду канадського способу

⁸⁹ Cull J.N., Hawes M. K. Canada's Public Diplomacy. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-12184585-8a34fd6ccc.pdf>

⁹⁰ Cull J.N., Hawes M. K. Canada's Public Diplomacy. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-12184585-8a34fd6ccc.pdf>

життя. Так, на телебаченні, як правило, з'являються успішні історії здійснення «мрії іммігранта». Немає сумніву, що ця інформація сягає і певної частини населення в країнах - донорах імміграції.

Каналами поширення знань про Канаду є також імміграційні служби та представництва Канади, які зобов'язані не тільки роз'яснювати імміграційні процедури, а й давати загальні відомості про країну, її особливості та спосіб життя. Достатньо ознайомитись з офіційним інтернет-сайтом Міністерства у справах громадянства та імміграції (Citizenship and Immigration Canada). Невипадково при наданні громадянства потрібні відповіді у тестовому режимі на низку питань про Канаду. Серед цих питань є права та обов'язки громадянина, історія Канади, сучасна Канада, система державного управління в Канаді, федеральні вибори, судова система Канади, канадські символи та геральдика, канадська економіка, регіони Канади. Все це, так чи інакше, сприяє розширенню знань про Канаду за кордоном та широку пропаганду канадського способу життя⁹¹.

Невеликі програми передбачають залучення канадських волонтерів - у цих випадках як базова канадська організація обирається НУО. Так, за програмою підтримки молоді в Україні та інших країнах з боку Канади працює «Canada World Youth», до завдань волонтерів якої входять освіта, допомога у охороні здоров'я, зайнятості, зміцненні демократії тощо. Слід також зазначити, що в рамках поставленого завдання сприяти розвитку громадянського суспільства канадська агенція активно залучає до проектів як національні НУО, так і НУО країн - реципієнтів допомоги⁹².

Слід сказати і про Програму хостингу Sport Canada, яка допомагає спортивним організаціям проводити Канадські ігри та міжнародні спортивні події в Канаді. Програма сприяє спортивній досконалості та покращує міжнародний авторитет спортивних організацій Канади. Ця програма,

⁹¹Immigration and citizenship / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/services/immigration-citizenship.html>

⁹² Young Canada Works / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/young-canada-works.html>

зокрема, зосереджена на великих іграх із кількома видами спорту, таких як Літні та Зимові Олімпійські та Паралімпійські ігри, Ігри Співдружності та Пан і Парапанамериканські ігри⁹³.

Канадський уряд співпрацює та підтримує, а часто і жорстко контролює, неурядові організації та установи, долучені до реалізації публічної дипломатії.

Зокрема, слід сказати про Канадський інститут глобальних справ, який зосереджується на всьому спектрі міжнародних відносин Канади в усіх їх формах, включаючи (у партнерстві зі Школою державної політики Університету Калгарі), інвестиції в торгівлю та розвиток міжнародного потенціалу. Наступник Канадського інституту оборони та закордонних справ (CDFAI, заснований у 2001 році), Інститут працює над інформуванням канадців про важливість мати авторитетний і впливовий голос у тих частинах земної кулі, де Канада має значні інтереси через торгівлю та інвестиції, походження населення Канади, географічна безпека (і особливо безпека Північної Америки у поєднанні зі Сполученими Штатами) або мир і свобода країн-союзників⁹⁴.

Інститут було створено, щоб подолати розрив між тим, що канадці повинні знати про канадську міжнародну діяльність, і тим, що вони самі знають. Історично канадці прагнули шукати ринків збуту за кордоном, оскільки Канада значною мірою залежить від зовнішньої торгівлі. Однак у сучасному світі після холодної війни глобальна безпека та стабільність стали основою глобальної торгівлі та вільного переміщення людей, товарів та ідей через міжнародні кордони. Канада прагне відкрити світ з 1930-х років і була рушійним фактором прийняття основних структур, які лежать в основі глобалізації, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк,

⁹³ Hosting Program / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/hosting-program.html>

⁹⁴ Brodie I. Canadian Global Affairs Institute / Canadian Global Affairs Institute. URL: https://www.cgai.ca/freedom_of_the_press_a_soft_power_focus_for_canada#CGAI

Міжнародна торгова організація та нові мережі вільної торгівлі, що об'єднують десятки міжнародних економік. .

У всій своїй діяльності Інститут є благодійною, позапартійною, не адвокаційною організацією, яка є платформою для різноманітних точок зору. Він підтримується фінансово за рахунок внесків окремих осіб, фондів і корпорацій⁹⁵.

Канадський фонд презентації мистецтва (CAPF) прагне забезпечити справедливі можливості фінансування, які відображають багато перспектив культурного життя Канади. CAPF надає фінансову допомогу організаціям, які професійно представляють мистецькі фестивалі чи серії виконавських мистецтв (ведучі мистецтва), а також організаціям, які пропонують підтримку ведучим мистецтв.

Завдяки CAPF канадці мають доступ до різноманітних професійних мистецьких досвідів у своїх громадах. Щороку CAPF підтримує приблизно 680 професійних мистецьких фестивалів і серій виконавських мистецтв, а також інші заходи, пов'язані з презентацією мистецтва, у більш ніж 270 містах і громадах по всій Канаді⁹⁶.

Канадський медіафонд (CMF) - некомерційна корпорація, яка підтримує канадське телебачення та індустрію цифрових медіа за допомогою двох потоків фінансування. Цей Фонд підтримує створення популярного, інноваційного канадського контенту та програмного забезпечення. CMF отримує внески від уряду Канади та канадських дистриб'юторів кабельного, супутникового та Інтернет-телебачення (IPTV)⁹⁷.

Канадський музичний фонд (CMF) забезпечує зв'язок різноманітних канадських музикантів із аудиторією звідусіль. Федеральний бюджет на 2022 року передбачав інвестиції в розмірі 50 мільйонів доларів США на

⁹⁵ Brodie I. Canadian Global Affairs Institute / Canadian Global Affairs Institute. URL: https://www.cgai.ca/freedom_of_the_press_a_soft_power_focus_for_canada#CGAI

⁹⁶ Canada Arts Presentation Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/arts-presentation-fund.html>

⁹⁷ Canada Media Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/media-fund.html>

2022-2023 роки, щоб забезпечити додаткову цільову підтримку для компенсації канадським організаціям мистецтва, культури та культурної спадщини за втрати доходів через обмеження охорони здоров'я та обмеження можливостей, а також нерішучість аудиторії повернутися до особисті заходи через COVID-19⁹⁸.

Канадський фонд періодичних видань (CPF) надає фінансову допомогу канадським друкованим журналам, друкованим громадським газетам (нештоденним) і цифровим періодичним виданням, щоб дати їм змогу подолати недоліки ринку та продовжувати надавати канадським читачам вміст, який вони хочуть читати, та поширювати інформацію про Канаду, її політику та діяльність світовій спільноті⁹⁹.

Щодо миротворчої діяльності як інструменту публічної дипломатії Канади. Під час уряду Гарпера з 2006 по 2015 рік уряд зосереджувався в першу чергу на операціях союзників і коаліцій, прагнучи до кращої сумісності як частини вибраної групи потужних союзників і сприяючи стримуванню загроз в євроатлантичному регіоні, зусилля, які були активізовані після української кризи 2014 року.

Перший уряд Трудо зберіг ці зобов'язання, хоча змінив характер внеску Канади в операції коаліції в Іраку та Сирії. Саме в контексті існуючих інтервенцій на Близькому Сході та в Європі, уряд Трюдо пообіцяв відновити внесок Канади в миротворчі операції ООН. У тронній промові також було наголошено на миротворчих операціях, а прем'єр-міністр Джастін Трюдо пообіцяв, що «уряд відновить прихильність Канади миротворчим операціям Організації Об'єднаних Націй і продовжуватиме працювати зі своїми союзниками в боротьбі з тероризмом»¹⁰⁰.

⁹⁸ Canada Music Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/music-fund.html>

⁹⁹ Canada Periodical Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/periodical-fund.html>

¹⁰⁰ Speech from the Throne, 4 December 2015. URL: <http://speech.gc.ca/>

Відновлення миротворчої діяльності зайняло кілька років. Хоча Канада оголосила про виділення 450 мільйонів доларів США та 600 військових для миротворчих операцій у 2016 році.³⁶ Навіть якщо взяти участь у Малі у 2018–2019 роках, а потім Уганді у 2019–2020 роках, миротворчий слід Канади залишається незначним за історичними стандартами. На думку канадських дослідників, Канада має відновити свою прихильність миротворчим операціям ООН, їй, можливо, доведеться перебалансувати частину своїх активів із Європи та Іраку, щоб натомість підтримувати миротворчі операції в Африці, де розташовується близько половини поточних миротворчих операцій. Канада відіграла певну роль у Місії стабілізації ООН на Гаїті (MINUSTAH), але ця місія завершилася в жовтні 2017 року.

Наполягання Трюдо на тому, щоб Канада відіграла певну роль в миротворчих операціях ООН, є основною темою протягом двох термінів Трюдо, але слова були помітнішими, ніж справи. Що таке Очевидно, що миротворча діяльність залишається популярною концепцією в Канаді, яка глибоко пов'язана з історією зовнішньої політики країни та спадщиною Пірсона.

На основі викладеного у другому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, демонстрація канадської участі у міжнародних заходах, а також організація місій, проектів, програм належать до пропагандистських заходів, які можуть відіграти важливу роль у реалізації стратегії публічної дипломатії Канади. Такі заходи сприяють підвищенню конкурентоспроможності креативного сектору Канади, а також розширення можливостей для співпраці та взаємодії з лідерами галузі та людьми з усього світу.

По-друге, важливим інструментом реалізації зовнішньополітичних настанов Канади були і залишаються програми міжнародного сприяння розвитку, які активно реалізуються з кінця 1960-х років. Сприяння міжнародному розвитку здійснюється Канадою і через міжнародні організації ООН, а також у рамках Британської співдружності та Франкофонії, членами яких є Канада. Дуже різноманітні й інші механізми м'якої сили, які нині застосовуються на державному рівні. Починаючи від просування своїх спортивних досягнень, наприклад, у галузі хокею, і закінчуючи широкими освітніми можливостями, що надаються потенційним споживачам за кордоном. На особливу увагу заслуговує робота зовнішньополітичного відомства Канади з академічними колами за кордоном, що заохочує вивчення Канади.

РОЗДІЛ 3

ЕЛЕМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ

3.1. Інституційне забезпечення та стратегії публічної дипломатії Королівства Норвегія

Норвегія почала активно займатися пропагандою норвезької культури після Другої світової війни. Одночасно офіційно було оформлено норвезьку публічну дипломатію. У 1950 р. було підписано двосторонні угоди як з державами - союзниками, що перемогли у Другій світовій війні, так і з державами табору переможених.

Після Другої світової війни скандинавські країни Данія, Норвегія, Швеція та Фінляндією з Ісландією (скандинавське - Noreen) підписали Європейську культурну конвенцію, і зіграли важливу роль у розвитку колективного співробітництва між 21 країною-членом Ради Європи.

У 1985 році норвезький парламент уточнив зв'язок між культурою та зовнішньою політикою. Нові бачення замінювали традиціоналістську політику на нову.

У цьому випадку було чітко підкреслено, що норвезькі цілі щодо зовнішньої політики були зосереджені на правах людини та політиці безпеки. Це нове бачення ідеально співпадало з новим капіталістичним поглядом на культурне співробітництво.

Протягом 1990-х рр. відбувалися дискусії і спроби встановити способи просування єдиного образу Норвегії. Пошуки продовжувались в контексті зимових Олімпійських ігор, які відбулися в Ліллекхаммері в 1994 році. Проект *Oppbrudd og fornyelse* (Початок і оновлення) був реалізований між 1980 і 1990 роками МЗС. Цей проект передбачав просування культури Норвегії. Сектор ЗМІ, культури та інформації тепер розділився на дві окремі секції

Міністерства, департамент культури та презентації Норвегії, а також Департамент інформації та преси (Lending 2000).

Все активніше інструменти м'якої сили застосовуються у Норвегії. протягом буквально кількох десятиліть Норвегія перетворилася з країни, економіка якої ґрунтувалася на природних ресурсах, на суспільство високих технологій.

Вплив м'якої сили більш ефективно, якщо воно реалізується у форматі діалогу, який у цьому випадку є інструментом подолання бар'єра взаємодії. У діалозі культур, діалозі цивілізацій взаємодіють не абстрактні держави та політичні системи, а конкретні люди та групи людей, що належать до різних культур, конфесій і цивілізацій та мають різні ціннісно-світоглядні установки.

Основні майбутні пріоритети зовнішньої політики:

- зміцнення безпеки Норвегії, аналіз загроз та їх запобігання;
- підтримка торговельно-економічних інтересів за кордоном, у тому числі й енергетичної безпеки;
- підтримка добрих відносин із сусідніми державами та зміцнення регіональної співпраці.

У Норвегії створено низку інституцій, які займаються реалізацією напрямів публічної дипломатії країни. Так, до цієї системи входить Міністерство закордонних справ, яке є головним гравцем у координації діяльності публічної дипломатії, організація Visit Norway, Innovation Норвегія або NORAD (агентство з розвитку), які також відіграють вирішальну роль у просуванні країни на зовнішній арені.

Міністерство закордонних справ Норвегії встановлює різні форми співпраці, обміну інформацією і координує свою роботу з суб'єктами громадянського суспільства. Однак, МЗС Королівства неохоче бере участь у публічних дебатах щодо пріоритетів та цінностей своєї зовнішньої політики.

У Норвегії координація публічної дипломатії відбувається централізовано і корпоративно. Міністерство закордонних справ є актором, який координує спосіб представлення Норвегії за кордоном. Саме МЗС Норвегії просуває такі норвезькі образи і цінності, як мир, природа, рівність, які в усьому світі є привабливими. Варто зауважити, що через проблематичні відносини з власним суспільством МЗС Норвегії завжди доводилося обмінюватися інформацією з громадськістю, щоб отримати підтримку та схвалення зовнішньополітичної діяльності¹⁰¹.

Іншою інституцією є NORAD або Норвезьке агентство з питань співробітництва в галузі розвитку - це агентство Міністерства закордонних справ Норвегії, яке займається розвитком міжнародного співробітництва. Що стосується Норвезької міжнародної ініціативи з клімату та лісу, то NORAD звітує перед Міністерством клімату та навколишнього середовища Норвегії.

NORAD було утворено в 1968 році як Директорат допомоги розвитку. Причина для створення такого інструменту стало міжнародне зобов'язання, яке Норвегія взяла на себе в питаннях співпраці щодо розвитку життєвих стандартів, інституцій, інфраструктури, сільського господарства та інші економічних аспектів. Це зобов'язання почалося із субвенції, яку запропонувала Норвегія для Фонду для слаборозвинених країн і з Угоди між Норвегією та Індією щодо риболовлі.

У 1970-х і 1980-х роках NORAD відігравало центральну роль як у плануванні, так і в реалізації двосторонніх угод про допомогу у розвитку. Також цей механізм мав допомогти норвезькому суспільству краще зрозуміти цілі проектів допомоги. Коли проекти почали регулярно впроваджуватися, NORAD зосереджувалось більше на плануванні і управлінні двосторонньою допомогою. У перші роки своєї діяльності NORAD інтенсивно працювало в Азії та Африці. Після 1990 року офіси

¹⁰¹ Batora J. Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada. Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", 2005. P. 21.

агентства були інтегровані в посольства Норвегії, спочатку через пробний проект, який мав місце в Намібії в 1990 році.

NORAD мав окремі відділення в декількох країнах: Індії, Ефіопії, Португалії, Шрі-Ланці, В'єтнамі і так далі. Сьогодні NORAD є одним з основних механізмів для перетворення Норвегії на одного з найважливіших акторів на міжнародній арені, який підтримує слаборозвинуті країни, права людини та займається захистом навколишнього середовища¹⁰².

У 2004 році Міністерство закордонних справ створило комісію для побудови іміджу Норвегії і поліпшення своєї репутації за кордоном - Omdømmeutvalg. Цей комітет складався з представників влади, промисловості та культурного життя. Робота комітету полягала в тому, щоб проаналізувати ситуацію в країні та розробити хороші, ефективні заходи з метою розширення впливу Норвегії на світовій арені¹⁰³.

Створення цього органу є результатом тривалого процесу, заснованого на тому, що Норвегія мало відома за кордоном і те, що відомо про неї, не є результатом певної стратегії. У світі глобалізації все більше і більше країн розуміють важливість представлення привабливого образу держави - чіткого, доступного і бажаного для тих, хто перебуває за кордоном. Багато держав мають достатні ресурси для ведення ефективної співпраці між різними акторами, які можуть забезпечити розвиток цього привабливого образу (органи влади, представники культурного життя, організації, асоціації тощо)¹⁰⁴.

Іншим не менш важливим інститутом у сфері громадської дипломатії є Інвестиційний фонд країни «Норфунд» (Norfund). Це приватне акціонерне товариство, засноване парламентом Норвегії в 1997 році. Основною метою

¹⁰² Norad's Strategy Towards 2015: Results in the Fight against Poverty, Oslo. URL://www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no/filarkiv/vedlegg-til-publikasjoner/norads-strategy-towards-2015.pdf

¹⁰³ Veia J. Omdømmeutvalgets Sluttrapport: Nyskapende i samspill med naturen, Oslo. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf

¹⁰⁴ Там само.

даної організації є допомога країнам, що розвиваються, боротьба з бідністю, підтримка економічного зростання, створення робочих місць та передача технологій. Інвестиції здійснюються на комерційних умовах безпосередньо в компаніях або через місцеві інвестиційні фонди. Норфунд робить стратегічний вибір на користь країн Східної та Південної Африки, Центральної Америки та Південно-Східної Азії.

Норвезький «Корпус миру» – це урядовий орган, що фінансує двосторонні обміни персоналом між компаніями та організаціями Норвегії в країнах Африки, Азії та Латинської Америки. Цей інститут був заснований в 1963 році та базується на ідеях американського Корпусу Миру Джона Ф. Кеннеді. У 2000 році він був реорганізований і покращений для забезпечення взаємного обміну молодих людей. Дана організація фінансується Міністерством закордонних справ Норвегії. Також норвезький «Корпус миру» здійснює програми обміну між різними коледжами, організаціями, підприємствами тощо в південній і північній півкулях. Так, з 2011 р. Норвегія зробила свій внесок у багатосторонній донорський фонд «Демократичне управління» в Уганді, який підтримує демократичний розвиток, права людини, мир, судовий сектор та ініціативи щодо зміцнення громадянського суспільства, привернення уваги до фінансових порушень та зловживань чи неефективного використання державних ресурсів¹⁰⁵.

Окрім Уганди, Норвегія співпрацює і з Ліберією. У 2014 р. Норвегія уклала договір з країною з питань охорони лісів REDD+. Норвезька ініціатива щодо клімату та лісів підтримує REDD+ в Ліберії через екологічну організацію Fauna & Flora International й інші міжнародні та місцеві неурядові організації. Мета полягає у тому, щоб підвищити знання про REDD+ та надання можливості громадам отримувати вигоду від довгострокового управління лісами. Через низку курсів і семінарів, а також національну інформаційну кампанію по радіо та на телебаченні, організація,

¹⁰⁵ Климчук І.І. Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії // Молодий вчений. № 7 (95). 2021. С. 51.

у певній мірі, сприяла підвищенню рівня знань про клімат і ліси серед громадськості, так і серед політиків та інших осіб, які приймають рішення.¹⁰⁶

Події останніх років, такі як бойкот експорту риби або конфлікти з певними групами мусульман після епізоду карикатур Мухаммеда показують, що Норвегія все ще залишається вразливою країною в деяких відносинах. Тому образ Норвегії повинен бути надзвичайно добре продуманий і має мати чітку і позитивну позицію. Основною метою цього комітету є побудова сильного плану з метою створення чіткого, привабливого образу Норвегії на міжнародній арені та зміцнення культурного життя, промисловості, туризму і впливу, які Норвегія може мати на міжнародному рівні.

З середини 1980-х років були проведені різноманітні дослідження щодо сприйняття Норвегії за кордоном. Більшість цих досліджень прийшли до висновку, що люди не знають достатньо про скандинавську країну, але загальна картина цих знань є позитивною. Крім того, скандинавська країна розглядається як країна без особливого образу, сильних або слабких сторін¹⁰⁷.

Сьогодні нація може багато чого здобути, маючи відповідну стратегію для збільшення її престижу. Відповідна стратегія побудови успішного іміджу У Норвегії має включати не лише бажання сприйматися певним чином іншими державами, а й враховувати основні цінності, що лежать в основі норвезького суспільства. Omdømmeutvalg - це складний проект, який хоче розвивати цю ідею і впроваджувати її на практиці. Основними завданнями Комісії є збільшення привабливості Норвегії як туристичної країни, як країни, в яку необхідно інвестувати, для зміцнення потенціалу праці у

¹⁰⁶ Климчук І.І. Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії // Молодий вчений. № 7 (95). 2021. С. 52.

¹⁰⁷ Veia J. Omdømmeutvalgets Sluttrapport: Nyskapende i samspill med naturen, Oslo. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf.

стратегічних напрямках, для сприяння технологічним інноваціям та дослідженням, для просування мистецтва та культури¹⁰⁸.

У 2007 році Міністром закордонних справ Йонас Гар Сторе було засновано Норвезький Форум публічної дипломатії. Функція цього Форуму полягала в підготовці і розробці спеціальної стратегії, спрямованої на зміцнення комунікацій в системі міжнародних відносин.

Норвезькі суб'єкти (як державні, так і недержавні) задля просування норвезьких цінностей та власних стратегій іміджу Норвегії широко використовують віртуальний простір. Норвезькій державі вдалося позиціонувати себе на багатосторонній платформі, з якою може ідентифікуватись більшість норвезького суспільства, і що в той же час вона є привабливою для зовнішнього світу (більшість політичних режимів, релігій та культури в усьому світі) (www.norway.info).

Інтернет став дуже ефективним інструментом для публічної діяльності. Відтоді як норвезький уряд створив свої офіційні сайти, Міністерство закордонних справ завантажило найбільшу кількість документів та сайт МЗС став найбільш відвідуваний з-поміж інших офіційних сайтів міністерств країни.

Усі веб-сайти посольств Норвегії мають стандартизований дизайн і є підключеними до Норвезького порталу, введеного в кінці 2003 року (www.norway.info). Цей портал тепер є офіційним обличчям, який Норвегія демонструє світові, а в 2004 році він отримав нагорода Норвезької ради з дизайну.

Як і в будь-якій іншій сфері, у сфері публічної дипломатії Норвегія веде себе серйозно, стратегічно і ефективно. Розглядаючи веб-сайт www.norway.org.uk, наприклад, ми бачимо, що він побудований професійно.

¹⁰⁸ Veia J. Omdømmeutvalgets Sluttrapport: Nyskapende i samspill med naturen, Oslo. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf

Ми познайомилися з найкрасивішими місцями Норвегії, пустелями, чистим середовищем, дослідниками і так далі¹⁰⁹.

Веб-сайти кожного посольства на Норвезькому порталі мають специфічні культурні особливості (місцева мова, місцева інформація та новини норвезького посольства тощо). Щомісяця портал відвідують понад 150 тисяч людей. Хоча і дизайн веб-сайту Міністерства та Норвезького порталу відрізняються високою якістю, публікація матеріалів та інформації на цих сайтах здійснюється шляхом видання прес-релізів і односторонньої передачі інформації. МЗС Норвегії не закликає громадськість висловлювати свою думку з питань пріоритетних напрямків здійснення зовнішньої політики держави або цінностей, які повинна сповідувати Норвегія. Міністр закордонних справ і речник міністерства є найбільш звичними каналами зв'язку міністерства з громадськістю. Міністерство закордонних справ Норвегії за словами своїх же керівників завжди прагне мати «єдиний образ перед світом»¹¹⁰.

Логіка прагнення мати «єдиний образ перед світом» проявляється в підході Міністерства закордонних справ Норвегії щодо координації норвезької публічної дипломатії. Ще у 2003 році Державний секретар закордонних справ Норвегії Турхіль Відве на засіданні Норвезько-американської торгівельно-промислової палати в Оттаві в 2003 році звернула увагу на наступне: «Сьогодні існує досить багато різних організацій асоціацій, діяльність яких якимось чином впливає на репутацію Норвегії за кордоном. Крім різних міністерств, я думаю про Норвезьку торгівельну раду, Раду з туризму Норвегії і всілякі культурні установи. Таке різноманіття інститутів корисно в тому сенсі, що воно стимулює творчий підхід, але проблема в тому, що іноді їх ідеї суперечать одна одній. Мінімізація роздрібненості їх зусиль допомогла би координувати їх ідеї, дозволила б уникнути дублювання і тим самим підвищила б їх ефективність. Уряд

¹⁰⁹ Holden J., Bound K., Briggs R., Jones S. *Cultural Diplomacy*, Demos, London. 2007. P.89.

¹¹⁰ Batora J. *Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada*. Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", 2005. P. 19.

Норвегії вже вжив заходів в цьому відношенні, вирішивши створити новий орган, до складу якого повинні увійти Торгівельна Рада, Рада з туризму, Державний фонд з регіонального розвитку та підрозділ з підготовки керівних вказівок для інвесторів. Сенс в тому, що це налагодить взаємодію і встановить більш тісний зв'язок між новаторством і інтернаціоналізацією»¹¹¹.

Цим органом стала державна компанія Innovation Norway, створена 1 січня 2004 року. Будучи компанією з представництвами у всіх 19 провінціях Норвегії та в 30 країнах за кордоном, основна мета Innovation Norway полягає в тому, щоб допомогти проявити потенціал різних районів і регіонів шляхом сприяння новаторству, інтернаціоналізації та пропаганді. Найбільш зацікавлені в діяльності компанії підприємства і регіональні органи влади. Для того, щоб забезпечити ефективну координацію та ефективне використання ресурсів, уряд Норвегії вирішив інтегрувати представників Innovation Norway в дипломатичну службу¹¹².

Норвегії вдалося сформувати такий образ, який позиціонується як багатостороння та різноспрямована платформа образів і цінностей, з якими більшість членів норвезького суспільства можуть ідентифікувати себе, і які, в той же час, привабливі для більшості політичних режимів, релігій і культур в усьому світі¹¹³. Таке позиціонування в значній мірі розширює можливості норвезького уряду (МЗС зокрема) заохочувати суб'єкти громадянського суспільства ототожнювати себе із своєю державою. Більше того, зосередження зусиль на проблемі миру дозволяє Норвегії привертати увагу і опановувати розуми закордонного суспільства, з огляду на те, що мирні переговори привертають увагу світових засобів масової інформації.

Окрім фактичних обговорень умов досягнення миру, які проводяться суб'єктами громадянського суспільства Норвегії, заходом, що привертає увагу світових засобів масової інформації, є Нобелівська премія миру, що

¹¹¹ Там само. Р. 19.

¹¹² Innovation Norway. URL: <http://www.innovasjon Norge.no/en/start-page/our-mission/>

¹¹³ Batora J. Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada. Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", 2005. Р. 22.

присуджується щорічно в Осло. Концерт Нобелівської премії миру, який в останні роки мав можливість представити знаменитостей світової музичної індустрії і кінематографа зокрема, наприклад, таких зірок, як Том Круз, Опра Уїнфрі й інших, в якості ведучих, Андреа Бочеллі, Пол Маккартні тощо, в якості виконавців виявився ефективним способом для Норвегії привернути увагу і пропагувати образ миролюбної держави серед дуже широкої глобальної аудиторії. В світі не існує суспільства, політичного режиму або релігійної групи, які б не дорожили миром, природою і рівністю. Тому успішна стратегія публічної дипломатії Норвегії буде спрямована на те, щоб позиціонувати свою країну завдяки образам і цінностям, привабливим не тільки на місцевому рівні, а й в їх глобальних еквівалентах. Таке позиціонування сприятиме підвищенню привабливості (м'якої сили) Норвегії серед недержавних суб'єктів як всередині так і поза межами країни¹¹⁴.

Норвегію можна розглядати як приклад успішного використання нішевої та спланованої і скоординованої публічної дипломатії. Ключовим месенджером публічної дипломатії Норвегії є заклик до миру та мирного співіснування країн у світі. Однак, стратегія публічної дипломатії Норвегії не орієнтована виключно на мир. Так, у 2003 році було сформовано комплексну стратегію публічної дипломатії Королівства Норвегія. Ця комплексна стратегія включає три окремі напрямки: стратегія для підвищення переваг національного продукту, стратегія розробки національного брендингу та скандинавського брендингу¹¹⁵.

Зусилля країни щодо створення сильного бренду було представлено у презентації Норвегії у світлі чотирьох ключових тем:

- Норвегія як гуманітарна наддержави;
- Норвегія - як місце, що дозволяє жити в гармонії з природою;

¹¹⁴ Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // Journal of Global Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P. 37.

¹¹⁵ Leonard M., Small A. Norwegian Public Diplomacy, The Foreign Policy Centre, London. 2003. P. 8.

- Норвегія – як рівноправна спільнота і як батьківщина інтернаціональних пригод.

Перша тема зосереджена на залученні Норвегії до допомоги у сфері розвитку та мирних процесів у всьому світі. Другий напрям звернув увагу на прогресивну екологічну політику. А третій напрям виходить з того, що у Норвегії практично не існує економічної нерівності, адже це одна з найбагатших країн у світу. Тема інтернаціоналістичних пригод представлена багатьма відомими норвезькими авантюристами, а також спортсменами (вважається, що саме норвежці придумали катання на лижах і стрибки в басейн). Прикладами успіхів норвежців у різних сферах є те, що спортсмени з Норвегії виграли багато медалей на зимових Олімпійських іграх; також країна славиться своїми піонерами полярних досліджень¹¹⁶.

Ця комплексна стратегія була спрямована на шість ключових країн: Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина, Японія та Росія. В рамках виконання цієї стратегії передбачалось організувати підтримку мережі норвезьких організацій закордоном, проводити королівські візити, привернути увагу світової громадськості до видатних норвезьких мислителів і художників - таких, як Хенрік Ібсен або Едвард Мунк, - і одержувачів Нобелівської премії миру¹¹⁷.

При цьому основна увага приділяється прихильності Норвегії ідеї глобального миру, як її найбільш відмітній характеристиці.

Також слід відзначити проект «Ibsen Year», який мав на меті представити світовій громадськості норвезьку культуру і встановити діалог з іноземною аудиторією. Анрі Ібсен - відомий норвезький письменник, який вважається «батьком сучасної драматургії». У 2006 році було 100-річчя смерті Ібсена, і уряд Норвегії використав цю подію. Було організовано декілька культурних заходів по всьому світу.

¹¹⁶ Leonard M., Small A. Norwegian Public Diplomacy, The Foreign Policy Centre, London. 2003. P.41

¹¹⁷ Там само. С. 174.

«Ibsen Year» мав показати світові велич творів Ібсена і зобразити його як натхнення для сучасного мистецтва, одночасно підвищуючи міжнародний інтерес до Норвегії.

„Ibsen Year” залучив 8059 різних подій по всьому світу, в 83 країнах, на всіх континентах. Ці події варіювалися від театру до концертів, телевізійних програм, конференцій і семінарів про життя і творчість відомого письменника, що проводилися в національних бібліотеках або культурних просторах. «Ibsen Year» також включав чудове гала-відкриття в Осло, в якому брала участь королівська родина та гості з-за кордону, а також міжнародний гала-концерт у Великій піраміді Гіза в Єгипті, під головуванням першої леді. Комітет, який відповідає за «Ibsen Year», мав бюджет у розмірі близько 70 мільйонів норвезьких крон, а підготовка до цих подій розпочалася у 1997 році¹¹⁸.

Норвегія повинна пропагувати себе як гуманітарну наддержаву. Щоб отримати вплив, норвежці повинні бути видимими, поміченими. Найкращий спосіб це зробити - партнерство. Партнерство базується на діалозі, який є більш ефективним методом порівняно з брендингом та маніпуляціями. Партнерства не обов'язково повинні бути встановлені тільки з урядами, а також з організаціями, асоціаціями, компаніями.

Норвегія - країна, що може багато чого запропонувати, і вона здатна діяти швидко. Крім того, вона здатна легко координувати свою діяльність з іншими країнами. Наприклад, партнерство «Utstein Group» - це проект, розроблений Норвегією у співпраці з Великобританією, Канадою, Німеччиною, Нідерландами та Швецією. Разом ці країни борються з бідністю, корупцією, проводять миротворчу діяльність. Через ці різні партнерські відносини Норвегія розглядається як стабільний, надійний партнер¹¹⁹.

¹¹⁸ Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // Journal of Global Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P. 48.

¹¹⁹ Leonard M., Small A. Norwegian Public Diplomacy, The Foreign Policy Centre, London. 2003. P.41.

Отже, Норвегія використовує широкий спектр інструментів для реалізації публічної дипломатії – від офіційних зустрічей, виставок, форумів, до запровадження спеціальних проектів для популяризації Норвегії як заможної, соціальної, культурної країни, яка робить все задля встановлення миру в усьому світі (проект «Ibsen Year», участь у партнерстві «Utstein Group» тощо).

3.2. Практика реалізації публічної дипломатії Королівства Норвегія

Публічна дипломатія Норвегії, яку реалізує NORAD, провадиться через такі інструменти, як допомога країнам у питаннях освіти громадян, прав людини та належного управління. Низка країн Африки, Азії та Океанії, Близького Сходу та Латинської Америки отримують організаційну та фінансову допомогу від Норвегії в питаннях освіти, забезпечення рівних прав громадян та демократичних цінностей.

Так, з 2011 року Норвегія зробила свій внесок у багатосторонній донорський фонд «Демократичне управління» в Уганді, який підтримує демократичний розвиток, права людини, мир, судовий сектор та ініціативи щодо зміцнення зусиль громадянського суспільства щодо привернення уваги до фінансових порушень та неефективного використання державних ресурсів¹²⁰.

Наприкінці 2014 року цей фонд працював з 81 різними партнерами, переважно з громадянського суспільства, а також з державними установами, такими як Угандійська комісія з прав людини та парламентом.

У 2014 році загальною сумою 80 000 норвезьких крон було надано правову допомогу, головним чином у зв'язку з земельними

¹²⁰ Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // Journal of Global Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P.35-Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P.42.

спорами. Приблизно 500 000 жінок і чоловіків отримали соціальну освіту. Покращено звітність про корупцію. Збільшувалася участь жінок у місцевій демократії, посилювалися знання людей про обов'язки держави з прав людини¹²¹.

У 2014 році донорський фонд «Демократичне управління» в Уганді отримав 37 мільйонів норвезьких крон. Норвегія продовжує зосереджувати увагу на правах сексуальних меншин відповідно до міжнародного профілю Норвегії та визначення пріоритетності цього питання. Це чутлива тема в Уганді. Норвегія підтримує місцеві зусилля, насамперед у громадянському суспільстві.

Програма фінансового менеджменту та підзвітності (FINMAP) є «парасолькою» Уганди для реформ у сфері управління державними фінансами. Програма фінансується Норвегією, Ірландією, Швецією, ЄС, Департаментом міжнародного розвитку (DFID) та Угандійською державою. Іноземні донори фінансували 54% витрат у 2013/14 рр., при цьому внесок Норвегії становив 28%¹²².

Норвегія уклала договір про наміри з Ліберією щодо лісової програми REDD + в 2014 році. Ліберія є найбільш лісовою країною в Західній Африці, і більше 30 відсотків території суші покрита тропічними лісами. Після закінчення громадянської війни 2003 року та скасування міжнародних санкцій проти країни збільшився тиск на лісові ресурси, особливо від іноземних лісопромислових підприємств та плантаційної промисловості. Тому постала проблема скорочення викидів парникових газів внаслідок вирубки лісів та деградації лісів (REDD +) у Ліберії.

Норвезька ініціатива з клімату та лісу підтримує REDD + в Ліберії через екологічну організацію Fauna & Flora International та інші міжнародні

¹²¹ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

¹²² Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>.

та місцеві НУО. Мета полягає в тому, щоб підвищити знання REDD + та про те, як місцеві громади можуть отримати вигоду від довгострокового управління лісами.

Через низку курсів і семінарів, а також національну інформаційну кампанію на радіо та телебаченні, організація, ймовірно, сприяла підвищенню рівня знань про клімат і ліси як в громадській думці, так і серед політиків та інших осіб, які приймають рішення. Зусилля проекту також сприяли формуванню національних рекомендацій щодо більш екологічно чистого виробництва пальмової олії - галузі, яка часто є причиною вирубки лісів. Згідно з попередньою оцінкою, відсутність знань більше не є найбільшою перешкодою для скорочення вирубки лісів в Ліберії.

У 2004 році Норвегія зміцнила дипломатичні зв'язки з Мадагаскаром, створивши власне посольство в Антананаріву. У тому ж році Мадагаскар отримав статус країни-партнера для допомоги у сфері розвитку Норвегії, а президент Раваломанана відвідав Норвегію. Допомога на розвиток була збільшена, з особливим акцентом на освіту та належне управління.

Раваломанана була переобрана в 2006 році, але в січні 2009 року виникла боротьба за владу між президентом і мером Антананаріву, що призвело до масових заворушень і насильства. У березні 2009 року Раваломанана була змушена відмовитися від влади. Захоплення влади було засуджено і країна виявилася ізольованою. Мадагаскар був, наприклад, відсторонений від Африканського союзу (АС).

Значна частина іноземної допомоги була вилучена в 2009 році як реакція на переворот проти обраного президента. Норвегія також заморозила свою двосторонню допомогу. З 2000 року освіта стала ключовим сектором для допомоги від Норвегії. Норвезька підтримка освіти була спрямована через організації ООН після перевороту. Найбільш важливим з них був ЮНІСЕФ, який взяв на себе відповідальність за зміст освіти, а Міжнародна

організація праці (МОП) відповідає за будівництво нових шкільних будівель і Всесвітню продовольчу програму для шкільних їдалень¹²³.

Норвегія зосередила свої зусилля на трьох південних регіонах країни і допомогла зберегти можливості для навчання там, незважаючи на політичну кризу та міжнародну ізоляцію. У 2015 році було підписано нову трирічну угоду з ЮНІСЕФ для продовження підтримки Норвегії.

У сфері охорони здоров'я Норвегія підтримала організацію допомоги Mercy Ships у 2016 році з одноразовою виплатою. Організація співпрацювала з університетською лікарнею міста Тоамасіна з підготовки фахівців, реконструкції водяних, електричних та санітарних приміщень у лікарні, а також придбання обладнання для операційного театру.

Через Програму розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) Норвегія надала підтримку здійсненню виборів у 2013 році, що становила понад 7 мільйонів норвезьких крон у 2018 році. У 2015 році Норвегія уклала трирічну угоду з ЮНІДО з фінансуванням від виділення грантів для жінок.

З 2008 року допомога Норвегії надала щорічну підтримку музичному фестивалю Madajazzcar, одному з небагатьох національних фестивалів Мадагаскару. Ця підтримка була припинена у 2017 році, і підтримка сектору культури зараз спрямовується до національної платформи для просування та розвитку сучасних виконавських мистецтв, Асоціації культури культури.

Основною метою присутності Норвегії в Судані є сприяння виконанню угод з метою досягнення миру в Судані та миру між Суданом і Південним Суданом. Основними каналами допомоги у розвитку є система ООН та деякі норвезькі та міжнародні організації з надання допомоги. Загальна сума допомоги Норвегії Судану в 2017 році склала близько 107,9 млн. норвезьких

¹²³ Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // Journal of Global Politics and Current Diplomacy. № 3. 2015. P.43.

крон. Це включає внески в операції з підтримання миру та гуманітарну допомогу, що здійснюється Міністерством закордонних справ Норвегії¹²⁴.

Приблизно одна третина підтримки Судану набуває форми гуманітарної допомоги в районах, що постраждали від конфлікту. Особливо це стосується Південного Кордофана, Блакитного Нілу і Дарфура. Норвегія підтримує зусилля, спрямовані на забезпечення миру та стабільності в Дарфурі. Фонд добровільності та стабільності Дарфуру управляється ПРООН за підтримки Норвегії та інших. Програма допомогла вирішити конфлікти без застосування насильства. Вона також сприяла розбудові відносин між місцевими громадами. Це запобігає виникненню конфлікту в майбутньому. Фонд є одним з декількох заходів, які допомагають пом'якшити конфлікт, коли його рівень посилюється.

М'янма є однією з пріоритетних країн для допомоги Норвегії. Основними пріоритетами співробітництва у сфері розвитку є управління природними ресурсами, енергетика та навколишнє середовище / клімат, а також сильний акцент на мирі та примиренні, а також політичний та економічний процес реформ. У 2014 році сумарна норвезька двостороння допомога М'янмі склала приблизно 230 мільйонів норвезьких крон.

Під час офіційного державного візиту в 2014 році було підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо розвитку співробітництва. Зусилля, спрямовані на створення нафти для розвитку, інституційне співробітництво, пов'язане зі сталим розвитком гідроенергетики, та двостороннє екологічне співробітництво між Норвегією та М'янмою.

У співпраці з іншими донорами Норвегія підтримала зусилля ЮНІСЕФ у сфері базової освіти та розвитку початкових шкіл М'янми. Ця підтримка включає політичні реформи, зміцнення потенціалу на місцевому та національному рівнях та надання послуг у 34 особливо вразливих селищах. Починаючи з 2012 року, більш ніж 185 000 дітей було досягнуто

¹²⁴ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

через програми для розвитку дітей раннього віку, неформальної базової освіти та навчання життєвим навичкам. З них близько 5000 проживають у таборах для внутрішньо переміщених осіб. Всього 900.000 дітей були забезпечені необхідним шкільним обладнанням¹²⁵.

Норвезька співпраця у сфері розвитку з В'єтнамом сягає 40 років. У період з 1972 по 2013 рік офіційна державна допомога Норвегії та В'єтнаму склала понад 2,3 млрд. Норвезьких крон. Відповідно до стратегії Норвегії у В'єтнамі з 2008 року та розвитку країни, пріоритети Норвегії у В'єтнамі зараз: клімат, навколишнє середовище та лісове співробітництво; відновлювальна енергія; технічне співробітництво; жінки та гендерна рівність; культура.

Норвегія також пожертвує значні нецільові кошти організаціям ООН, які працюють в країні. Ряд норвезьких громадських організацій мають присутність у В'єтнамі.

Норвегія виділила 31,1 млн. крон у 2018 році а підтримку Нікарагуа. Норвегія уклала чотирирічну угоду про співпрацю для підтримки поліції в Нікарагуа. Поліція тут має унікальне становище в Центральній Америці. Поліція користується великою довірою серед населення, і вона в значній мірі зуміла контролювати виклики злочинності і насильства, з якими борються інші країни. Новий проект має сприяти кращому навчанню в галузі прав людини в поліцейській академії. Це стосується, зокрема, гендерної рівності та запобігання насильству щодо жінок. Важливою частиною проекту є також запобігання злочинності молоді. Останній внесок Норвегії в Фонд боротьби з корупцією в Нікарагуа був зроблений для реалізації того, що називається "національною стратегією належного управління", яка була розроблена після багаторічної підтримки Норвегії та інших донорів¹²⁶.

¹²⁵ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

¹²⁶ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

Варто відзначити норвезьку підтримку малих гідроелектростанцій у Нікарагуа, яка надає електроенергію 8262 сім'ям за межами національної електромережі, допомагаючи в цілому 50 000 осіб. Електроенергія призвела до місцевого розвитку та розвитку бізнесу. Сплачуються субсидовані рахунки за електроенергію. З можливістю вечірніх курсів, освітня програма для дітей і дорослих покращилася, і тепер можна читати і робити домашнє завдання ввечері із світлом. Ця робота відбулася у співпраці з Швейцарією та ООН (ПРООН).

Норвегія сприяла функціонуванню близько двадцяти центрів для жінок і дітей у Нікарагуа, а також профілактичної та подальшої роботи для жінок, які стали жертвами насильства та жорстокого поводження. Разом зі Швейцарією Норвегія також підтримує проект ООН щодо прав жінок. Проект був дуже актуальним у 2013 році, оскільки великі секції громадянського суспільства виступали проти поправки, яка запровадила обов'язкове посередництво між жертвою та злочинцем у справах про насильство проти жінок.

Протягом трьох років з 2010 по 2012 рік Норвегія надала більш ніж 800 млн. норвезьких крон на підтримку Гаїті. Приблизно чверть цієї суми було витрачено на задоволення невідкладних гуманітарних потреб. Інша частина була присвячена довгостроковій реконструкції та розвитку, і включала акцент на зменшенні вразливості населення до майбутніх природних катастроф. Гроші виплачувалися на різні тематичні області. Усього Норвегія підтримала 81 програму, таку як ініціативи у сфері охорони здоров'я, електрифікація, посадка дерев та демократизація. Велика частка норвезького фінансування спочатку була надана через багатосторонній донорський фонд Фонд реконструкції Гаїті (HRF), співробітництво між гаїтянськими органами влади та міжнародним співтовариством, керованим Світовим банком. Крім того, підтримка Норвегії була розподілена між різними організаціями - ООН,

Світовим банком, багатостороннім донорським фондом та регіональними органами влади¹²⁷.

Норвезька підтримка громадянського суспільства в Бразилії спрямована на боротьбу з злочинністю, пов'язаною з лісами, картографування тропічних лісів та забезпечення стабільних сільськогосподарських методів. Фонд Rainforest працює над посиленням прав корінних народів у Бразилії. Метою програми є захист 1,2 мільйона квадратних кілометрів тропічних лісів у семи

Робота, яку Норвегія робить у підтримці миру, є вражаючою і її неможливо проігнорувати. Посередництво в конфлікті між Ізраїлем і Палестиною 1993 року є прикладом зусиль, які Норвегія робить у підтримці миру. Норвезькі політики, члени Лейбористської партії і релігійні кола завжди підтримували тісні зв'язки зі своїми ізраїльськими колегами. Більше того, наукові дослідження призвели до нових норвезько-ізраїльських зв'язків.

Трьома основними пріоритетними напрямками співробітництва Норвегії з Палестиною у 2014 році були бюджетна підтримка, реконструкція Гази та освіта. Оскільки загальна криза ліквідності, що впливає на Палестину, є загрозою для державотворення, норвезька бюджетна підтримка вважається вирішальним внеском у підтримку цієї роботи. Бюджетна підтримка фінансує поточні видатки державного бюджету, включаючи зарплати. Як голова групи координаторів донорів ANLC, Норвегія переслідує свою особливу роль у сфері координації міжнародних донорів.

У 2014 році Норвегія надала 269 млн. норвезьких крон бюджетної підтримки, яка спрямовується через багатосторонній донорський фонд Світового банку. Метою є державотворення та допомога у збереженні важливих державних установ у Палестині. Бюджетна підтримка йде на фінансування виплати зарплати працівникам. Загалом Палестина отримала близько 1 млрд. дол. США у вигляді бюджетної підтримки з різних країн.

¹²⁷ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

У 2014 році Палестина продемонструвала прогрес у деяких сферах, але в інших - невдача. Вона здійснила значні правові реформи для закриття податкових прогалів, але, наприклад, не вдалося досягти цілей бюджету для зростання заробітної плати в державному секторі, платежів за електроенергію Ізраїлю або медичних рефералів¹²⁸.

Норвезька народна допомога, Норвезька церковна допомога, Норвезька рада біженців, Норвезький комітет допомоги (NORWAC) та «Врятуй дітей» мають широкі програми в Палестині у сфері освіти, охорони здоров'я, сільського господарства, прав людини та захисту. Ці програми реалізуються на Західному березі, включаючи Східний Єрусалим і в сектор Газа. Всі ці організації відіграли ключову роль у достроковому відновленні роботи в Газі відразу після війни, а також визначили та охопили сфери, які великі організації ООН не можуть охопити.

NORWAC організувала надання дуже необхідних ліків і медичного обладнання для лікарні Shifa в Газі під час війни, а також лікування травм після війни у співпраці з лікарнею Shifa і лікарнею Makassed в Єрусалимі.

Через своє головування у кластері «Укриття» в Палестині Норвезька рада біженців забезпечила гарну координацію сектору притулку в Газі з часів війни.

Варто відзначити, що Норвегія підтримує гуманітарну роботу для сирійських біженців у Лівані через ООН, а також через міжнародні, норвезькі та місцеві організації.

Норвегія є шостим найбільшим гуманітарним донором Сирії та її сусідніх країн, і на сьогодні вона надала 1,3 млрд. норвезьких крон гуманітарної допомоги з початку війни 2011 року. Норвегія зробила свій внесок у знищення хімічної зброї в Сирії. . Норвегія також бере участь у зусиллях, спрямованих на пошук політичного рішення в Сирії, яке є єдиним рішенням задля припинення страждань цивільного населення.

¹²⁸ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>.

У 2014 році Норвегія надала 460 мільйонів норвезьких крон жертвам конфлікту в Сирії. Близько половини цього внеску буде спрямовано на гуманітарні ініціативи всередині Сирії. Інша половина піде сирійським біженцям у сусідні країни. Норвегія використовує широку групу гуманітарних партнерів для надання надзвичайної допомоги Сирії та сирійським біженцям у сусідніх країнах.

Біла книга Норвегії про глобальні виклики безпеці встановлює намір уряду зміцнити допомогу та зусилля Норвегії щодо розвитку в сферах, де є чіткий зв'язок між безпекою, дипломатією та розвитком¹²⁹. Відкриття посольства Норвегії в Малі відображає конкретну участь у цьому напрямку. Хоча цей підхід має сенс, Норвегія ще не почала застосовувати лінзу конфлікту до свого загального програмування в нестабільних контекстах. Грунтуючись на досвіді кількох країн, більш систематичне використання аналізу конфлікту допомогло б переконатися, що Норвегія визначає та використовує найбільш прийнятні дипломатичні інструменти та інструменти розвитку в мінливому середовищі.

Гуманітарна допомога Норвегії зростає, з початковою пропозицією в 630,5 мільйонів доларів США в 2019 році¹³⁰. Значна частина гуманітарного фінансування Норвегії спрямовується через глобальні фонди, об'єднані фонди на рівні країни та основне фінансування багатосторонніх установ. Хоча внески до основного фінансування гуманітарної допомоги є хорошою практикою, це може призвести до компромісу обмеження видимості Норвегії як постачальника допомоги – особливо в крихких або чутливих контекстах – і, таким чином, вплинути на здатність Норвегії «використовувати» свою кооперацію з розвитку -операція з підтримки

¹²⁹ Global security challenges in Norway's foreign policy: Terrorism, organised crime, piracy and cyber threats, Meld. St. 37 (2014-15) / Government of Norway, Oslo. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/bdf4bd40d57d4dc79409de87419a2217/en-gb/pdfs/stm201420150037000engpdfs.pdf>.

¹³⁰ Partnerland i utviklingspolitikken” (Partner Countries in Norway's Development Policy), Meld. St. 17 (2017–2018) / Government of Norway, Oslo. URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20172018/id2604526/sec1>.

політичного діалогу та дипломатії. Усвідомлюючи цю проблему, у 2017 році Норвегія розробила рамки для роботи в нестабільних умовах, які мають посилити узгодженість її дипломатичних цілей і цілей розвитку в таких умовах.

Прагнення Норвегії збільшити масштаби своєї роботи в нестабільних і постраждалих від криз контекстах підтримується хорошим розумінням управління ризиками, включаючи визнання потенційного впливу фідучіарних, програмних і репутаційних ризиків на безперервність і ефективність співпраці в галузі розвитку. Це зобов'язання створює значну толерантність до ризику протягом всієї програми допомоги. Однак можна докласти додаткових зусиль для забезпечення того, щоб моніторинг ризиків на рівні проекту та програми систематично інформував про управління портфелем і прийняття стратегічних рішень¹³¹.

Через NORAD Норвегія підтримує Організацію Об'єднаних Націй, Міжнародний Червоний Хрест та добровільні організації, які працюють всередині Сирії. У кількох областях існують серйозні проблеми з гуманітарним доступом, особливо в районах, що контролюються опозицією, де Організація Об'єднаних Націй має обмежений доступ. Тут використовуються добровільні організації, які можуть працювати через національні кордони. Норвегія надає пріоритет у забезпеченні продовольством, житлом, питанням забезпечення охорони здоров'я, освіти, водопостачання та санітарно-гігієнічних об'єктів у своїх гуманітарних заходах. Уряд висловив думку, що Норвегія буде продовжувати збільшувати допомогу Йорданії, Лівану та Сирії¹³².

Конфлікт у Сирії змусив мільйони дітей від звичайних повсякденних дій. Наразі 1,3 млн. сирійських дітей є біженцями в сусідніх країнах. Ще

¹³¹ OECD Development Co-operation Peer Reviews: Norway 2019. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4b6f3c09-en/index.html?itemId=/content/component/4b6f3c09-en>

¹³² Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

більше живуть як переміщені особи в Сирії, де бойові дії та руйнування знищили великі частини національних можливостей освіти. За оцінками ЮНІСЕФ, загалом 2,8 мільйона дітей у Сирії не можуть відвідувати школу. За даними Міністерства освіти в Сирії, на 35 відсотків менше сирійських дітей і молоді відвідують школу зараз, порівняно з тим, як це було до війни. Норвегія підтримує освітню роботу в Сирії через, наприклад, організацію «Врятуй дітей», ЮНІСЕФ та Норвезьку раду біженців¹³³.

Організація «Врятуй дітей» реабілітували 39 навчальних закладів на півночі Сирії. Набрано майже 800 волонтерів, у тому числі 650 вчителів та 75 директорів. Приблизно 260 вчителів пройшли навчання про те, як вони повинні викладати, надавати психосоціальну підтримку та навчати студентів основам здоров'я та гігієни у екстремальних умовах. Також вчителів навчали, як дітям краще захищатись від експлуатації та домагання. Крім того, акцент був зроблений на використанні позитивної, ненасильницької дисципліни в школах.

Після реабілітації навчальних закладів та нарощування потенціалу вчителів та персоналу в школах, організація «Врятуй дітей» ініціювала активну кампанію «назад до школи». До кінця 2013 року проект «Зберегти дітей» охопив близько 14 000 дітей молодшого шкільного віку¹³⁴.

Освітня діяльність також є важливою частиною роботи Норвезької ради біженців як в Сирії, так і в сусідніх країнах Йорданії, Лівані та Іраку. Мета полягає в тому, щоб забезпечити освіту в безпечному середовищі для якомога більшої кількості дітей. Заходи включають домовленості про те, щоб сирійські діти могли ходити до школи в приймаючих країнах, додаткові

¹³³ Hør våre stemmer // Redd Barna: official page. URL: <https://www.reddbarna.no/redd-barna-blogg/hoer-vaare-stemmer>

¹³⁴ Hør våre stemmer // Redd Barna: official page. URL: <https://www.reddbarna.no/redd-barna-blogg/hoer-vaare-stemmer>

уроки, матеріальну підтримку студентів і викладачів, реабілітацію шкіл та інші ініціативи¹³⁵.

Робота виконується співробітниками Норвезької ради з питань біженців у співпраці з мережею партнерів, до складу якої входить Верховний комісар ООН у справах біженців, ЮНІСЕФ, «Врятуй дітей», інші міжнародні організації та місцеві учасники. У сусідніх із Сирією країнах ініціативи узгоджуються з національними органами влади. У 2013 році допомога, надана Норвезькою радою у справах біженців, досягла 40 тисяч сирійських дітей і молоді в регіоні, майже половина з них перебувала в Сирії.

Норвегія співпрацює з ліванськими органами влади з 2006 року з програми «Нафта для розвитку» (OfD), метою якої є забезпечення сталого управління нафтовими ресурсами на користь поточних і майбутніх поколінь. Співробітництво включає надання технічної експертизи на основі уроків, отриманих у Норвегії, особливо стосовно управління та прозорості. У 2014 році було виплачено 4,8 млн. Норвезьких крон.

Програма OfD в Лівані вже допомогла розробити стратегічні та правові рамки для нафтового сектору та розширила компетенції в галузі управління нафтою. Угода про цілі програми означає, що ключові проблеми, такі як співпраця між відповідними установами та екологічними питаннями, краще захищені. Зіставлення потреб і побажань з боку ліванської сторони ще більше полегшує зусилля по створенню стійкого нафтового сектору¹³⁶.

Норвегія надає щорічну підтримку проектам у сфері миру та примирення, прав людини та зміцнення культурного сектору, а також жінок та гендерної рівності в Лівані. Норвезька підтримка сама по собі є важливим внеском у розбудову громадянського суспільства Лівану, оскільки основна частина фінансування присвячена місцевим або національним організаціям.

¹³⁵ Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

¹³⁶ Olje for utvikling// Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/tema/okonomisk-utvikling-og-offentlig-forvaltning/olje-for-utvikling/>

У співпраці з партнерами Посольство Норвегії в Бейруті зосереджується на проблемах жінок та гендерній рівності. Гендерний аспект підтримується на кожному етапі всіх проектів, які отримують норвезьку підтримку.

У 2019 році Норвезька рада у справах біженців (NRC, неурядова гуманітарна організація з Осло) розширила свою проектну діяльність в Україні, у Донецькій області. Для координації реалізації нових проектів у Донецькій області відкрито нові офіси у Краматорську та Кураховому. NRC розпочав свою діяльність в Україні наприкінці 2014 року, прагнучи допомогти вирішити проблеми внутрішньо переміщених осіб та інших громадян, які постраждали внаслідок агресії Росії проти України. Проекти NRC в Україні реалізуються за фінансової підтримки урядів Норвегії, США, Швеції, Європейського Союзу (ЕCHO та EIDHR), а також Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR).

У жовтні 2019 року уряд Норвегії ухвалив рішення про виділення 36,7 млн норвезьких крон (приблизно 4 млн доларів США) на фінансування трирічного проекту співпраці між Україною та Норвегією у сфері охорони здоров'я. Проект включає три основні напрямки взаємодії: фізична реабілітація, психологічна реабілітація та підтримка структурних реформ у сфері охорони здоров'я України. Також проект буде спрямований на потреби фізичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України. Особливу увагу проект планує приділити підтримці створення сучасних реабілітаційних центрів в Україні. З норвезької сторони проект координуватиметься Міністерством охорони здоров'я та соціальних служб Норвегії та включатиме такі установи, як реабілітаційна лікарня Суннас¹³⁷.

Отже, співпраця Королівства Норвегія з країнами Африки, Близького Сходу, Азії, Океанії, Центральної, Європи та Латинської Америки відбувається через надання допомоги норвезькими організаціями, а також за

¹³⁷ Культурно-гуманітарне співробітництво / Посольство України в Королівстві Норвегія. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/en/partnership/491-kulyturno-gumanitarne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-norvegijeju>

підтримки міжнародних організацій постраждалим громадянам вище вказаних країн. Пріоритет надається освіті, захисту прав людини, гендерній складовій, поширенню демократичних свобод та ін.

На основі викладеного у третьому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, активний розвиток публічна дипломатія Норвегії отримала після Другої світової війни, і розпочався цей процес із встановлення культурних зв'язків із іншими скандинавськими країнами. Норвезька стратегія публічної дипломатії є особливо важливою для малих і молодих країни середнього розміру. Адже модель публічної дипломатії Королівства Норвегія демонструє, як невеликі країни можуть впливати на світову спільноту та сформувати свій міжнародний бренд.

По-друге, в Норвегії створено низку інституцій, які займаються реалізацією публічної дипломатії країни. МЗС Норвегії, яке координує процес реалізації публічної дипломатії, створило Норвезьке агентство з питань співробітництва в галузі розвитку (NORAD), комісію для побудови іміджу Норвегії і поліпшення своєї репутації за кордоном – Omdømmeutvalg, та заснувало Норвезький Форум публічної дипломатії.

ВИСНОВКИ

Внаслідок проведення даного дослідження автором досягнуто таких *результатів*:

1. Окресливши стан наукової розробки теми, автор поділив всю досліджувану літературу за краєзнавчим критерієм: роботи українських науковців, американських дослідників та праці європейських авторів. Автор дійшов висновку, що сфера публічної дипломатії Канади та Норвегії не досить активно досліджується сучасними українськими науковцями. Втім, особливості публічної дипломатії Королівства Норвегія аналізуються більш ґрунтовно, на відміну від інститутів та інструментів реалізації публічної дипломатії Канади.

Джерельна баз умовно може бути поділена на чотири групи: офіційні документи глав держав, урядів та організацій; інформація з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій, статистичні дані, офіційні виступи, заяви, доповіді, промови державних діячів.

2. Дослідницька робота виконана на основі системного, структурно-функціонального, компаративного, інституційного підходів. Серед основних принципів дослідження публічної дипломатії країн середньої сили слід виділити принципи детермінізму, об'єктивізму, наукової неупередженості, плюралізму, наступності, історизму. Серед основних підходів, що використовував автор, слід відзначити діалектичний, компаративний, системний та інституційний підходи.

Дослідження будувалося на основі синтезу різноманітних методів наукового пізнання. Відповідно до специфіки теми, мети і завдань, предмету і об'єкту дослідження у роботі застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи. Серед загальнонаукових автор пропонує виділити наступні: метод індукції і дедукції; метод абстрагування; метод узагальнення; метод групування.

3. Встановлено, що під терміном «публічна дипломатія держав середньої сили» варто розуміти процес діалогу та налагодження відносин з іншими акторами міжнародних відносин державами ліберального устрою, з вільною ринковою економікою, що володіють середніми параметрами могутності на міжнародній арені, для впровадження гуманітарних та ліберальних цінностей у міжнародну сферу безпеки, політики та культури.

Такі держави, як Канада, Норвегія володіють значними перевагами серед інших країн середньої сили завдяки спільній прихильності до демократії у внутрішній політиці, довірі та м'якій силі у вирішенні конфліктів, схильності до співпраці з недержавними суб'єктами з питань глобального управління. Але існують фактори, які заважають повноцінній реалізації публічної дипломатії цих країн. Ефективне використання публічної дипломатії стримується обмеженістю ресурсів жорсткої сили, політичною волею та економічною підтримкою.

4. Доведено, що Канада є класичним прикладом держави середньої сили, в якій дипломати розробили концепцію зовнішньої політики після Другої світової війни, щоб підкреслити особливу роль Канади на міжнародній арені серед таких великих держав, як Великобританія та Сполучені Штати.

Використання механізмів «м'якої сили» та участь у вирішенні міжнародних гуманітарних та інших проблем займає одне з ключових місць у системі національних пріоритетів Канади. Її позиції, як і підходи інших держав, відображають складність та неоднозначність гуманітарної проблематики у сучасному світі, тісний зв'язок із політикою, економікою, військово-стратегічними питаннями, міжнародною співпрацею, духовними цінностями, національними традиціями. Успіх у цій галузі сприяє підвищенню авторитету країни у світі, спростовуючи аргументи про перетворення Канади на маргінального гравця на міжнародній арені.

Центральним у зовнішній політиці Канади є поняття багатосторонності, яке засновано на активній участі у таких міжнародних

організаціях, як Організація Об'єднаних Націй та НАТО. Канада не брала участі у вторгненні США в Ірак в 2003 році, натомість вона зробила гуманітарний внесок в операцію НАТО в Афганістані. Історично, Канада прагне буди лідером у других та третіх питаннях міжнародного порядку денного.

Через програми та інституції, які утворює або з якими співпрацює, Міністерство глобальних справ Канади, ця держава середньої сили застосовує такі інструменти публічної дипломатії, як участь та організацію міжнародних культурних заходів, навчання та стажування іноземних студентів та науковців у Канаді, робота з іммігранти, підтримка канадських ЗМІ та видавців щодо поширення інформації про Канаду в світі. Уряд Канади активно використовує онлайн платформи для проведення заходів публічної дипломатії та для інформування світової громадськості про цілі зовнішньої політики Канади на сучасному етапі.

5. З'ясовано, що все активніше інструменти м'якої сили застосовуються у Норвегії. Протягом буквально кількох десятиліть Норвегія перетворилася з країни, економіка якої ґрунтувалася на природних ресурсах, на суспільство високих технологій. Задля реалізації публічної дипломатії у Норвегії створено низку інституцій, як державних так і неурядових громадських організацій, що діють по всьому світу. Очолює інституційну систему публічної дипломатії Королівства Норвегія Міністерство закордонних справ, при якому створено Норвезьке агентство з питань співробітництва в галузі розвитку (NORAD), а також державна компанія Innovation Norway і організація Visit Norway. МЗС Норвегії проводить активну діяльність щодо консультування громадськості через конференції та лекції, на які запрошують обрані групи учасників суспільства.

Норвегія використовує широкий арсенал інструментів задля реалізації публічної дипломатії, серед яких особливе місце займають високоякісні веб-сайти державних структур, зокрема Міністерства закордонних справ та представництв країни закордоном. Відібрані цінності і образи (мир, природа,

рівність) представляють собою ідеї та цінності, які є привабливими практично для будь-якого суспільства в світі. Зосередження зусиль на проблемі миру дозволяє Норвегії привертати увагу і опанувати розуми закордонного суспільства, з огляду на те, що мирні переговори привертають увагу світових засобів масової інформації. Окрім фактичних обговорень умов досягнення миру, які проводяться суб'єктами громадянського суспільства Норвегії, заходом, що привертає увагу світових засобів масової інформації, є Нобелівська премія миру, що присуджується щорічно в Осло.

Норвегія надає допомогу з розвитку країнам, які потребують цієї допомоги, з 1960 року по сьогодні. Через організацію NORAD Норвегія надає допомогу країнам Африки, Азії, Латинської Америки та Близького Сходу за такими напрямками, як зміни клімату та довкілля, демократія та належне управління, освіта, енергетика, вища освіта та дослідження, охорона здоров'я, гендерна рівність тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Офіційні документи глав держав, урядів та організацій

1. Canada's International Policy Statement 2005, Ministry of Foreign Affairs and International Trade of Canada. URL: http://merln.ndu.edu/whitepapers/Canada_2005.pdf
2. Government of Canada. Annual Report to Parliament on Immigration. 2013. URL: <https://cutt.ly/75qDKZ9>
3. Norad's Strategy Towards 2015: Results in the Fight against Poverty, Oslo. URL: <http://www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no-ny/filarkiv/vedlegg-til-publikasjoner/norads-strategy-towards-2015.pdf>
4. Order Transferring the Powers, Duties and Functions of the International Expositions Division to the Minister of Communication, SI/92-228 / Canadian Legal Information Institute Database, 2006. URL: <https://www.canlii.org/en/ca/laws/regu/si-92-228/latest/si-92-228.html>
5. Opportunity For All: The Liberal Plan For The Future Of Canada – The Liberal Plan - 2000/ Ottawa: The Liberal Party of Canada, 2000. 32 p. URL: <http://www.maharaj.org/pdf/2000redbook.pdf>
6. Real Change: A New Plan for a Strong Middle Class. Ottawa: Liberal Party of Canada, 2015. 88 p. URL: <http://www.documentcloud.org/documents/2448348-new-plan-for-a-strong-middle-class.html>
7. Report on Plans and Priorities 2016-2017 / Global Affairs Canada. URL: https://www.international.gc.ca/departmentministere/plans/rpp/rpp_1617.aspx%3flang%3deng
8. Research strategy for the Foreign Service and Norad 2017–2024. URL: https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/research_strategy/id2571111/

9. Stand up for Canada: Conservative Party of Canada federal election platform / Ottawa: Conservative Party of Canada, 2006. 47 p. URL: https://shawglobalnews.files.wordpress.com/2015/03/conservative_platform20060113.pdf

10. Treaty of Co-operation between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden (the Helsinki Treaty). This Treaty was signed on 23 March 1962 and entered into force on 1 July 1962. URL: <https://www.norden.org/en/information/helsinki-treaty>

Інформація з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій

11. Association of Universities and Colleges of Canada. International Development. URL: <http://www.aucc.ca/programs-services/international-programs/>

12. Canada Arts Presentation Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/arts-presentation-fund.html>

13. Canada Media Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/media-fund.html>

14. Canada Music Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/music-fund.html>

15. Canada Periodical Fund / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/periodical-fund.html>

16. Canadian content in a digital world / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/services/culture/consultations.html>

17. Contribution of Alain Paré at the Standing Committee on Canadian Heritage / The House of Commons, 2009. URL: <http://www.parl.gc.ca/HousePublications/Publication.aspx?DocId=3735047&Language=E&Mode=1>

18. Cultural Spending Cuts Part One: Trade Routes and PromArt Cuts in Context / The Canadian Conference of the Arts, 2008. URL:

<http://ccarts.ca/resources/federal-policiesinvestments/cultural-spending-cuts-part-one-trade-routesand-promart-cuts-in-context/>

19. Destination Clic – French Enrichment Program / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/destination-clic.html>

20. Global security challenges in Norway’s foreign policy: Terrorism, organised crime, piracy and cyber threats, Meld. St. 37 (2014-15) / Government of Norway, Oslo. URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/bdf4bd40d57d4dc79409de87419a2217/en-gb/pdfs/stm201420150037000engpdfs.pdf>.

21. Hør våre stemmer // Redd Barna: official page. URL: <https://www.reddbarna.no/redd-barna-blogg/hoer-vaare-stemmer>

22. Hosting Program / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/hosting-program.html>

23. Immigration and citizenship / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/services/immigration-citizenship.html>

24. Innovation Norway. URL: <http://www.innovasjon Norge.no/en/start-page/our-mission/>

25. Liberal Party of Canada, 1997. URL: <https://web.archive.org/web/19980423142109/http://liberal.ca/download/plane.pdf>

26. Leveraging synergy to better promote the arts on the world stage / Canada Council for the Arts. URL: <https://canadacouncil.ca/spotlight/2018/11/leveraging-synergy-to-better-promote-the-arts-on-the-world-stage>

27. Norway’s official website abroad, <http://www.norway.info/>

28. Norwegian development cooperation with a selected number of partner countries // Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/en/front/countries/>

29. Olje for utvikling// Norwegian Agency for Development Cooperation: official page. URL: <https://norad.no/tema/okonomisk-utvikling-og-offentlig-forvaltning/olje-for-utvikling/>

30. Partnerland i utviklingspolitikken” (Partner Countries in Norway’s Development Policy), Meld. St. 17 (2017–2018) / Government of Norway, Oslo. URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20172018/id2604526/sec1>

31. Renewing Canada’s cultural diplomacy / Canada Council for the Arts, 2019. URL: <https://canadacouncil.ca/spotlight/2019/11/cultural-diplomacy>

32. Swedish Foreign Policy Stories. URL: <http://www.swemfa.se/>

33. Vea J. Omdømmeutvalgets Sluttrapport: Nyskapende i samspill med naturen, Oslo. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf

34. Young Canada Works / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/funding/young-canada-works.html>

Статистичні дані

35. Рейтинг країн «М’яка сила» // Monocle. 2013/2014. № 69. URL: <https://www.hse.ru/data/2014/07/08/1311908969>

36. Global soft power index 2022. The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands. URL: <https://brandirectory.com/softpower/>

Офіційні виступи, заяви, доповіді, промови державних діячів

37. Justin Trudeau, Minister of Foreign Affairs Mandate Letter. 2015. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/mandate-letters/2019/12/13/archived-minister-foreign-affairs-mandate-letter>

38. Speech from the Throne, 4 December 2015. URL: <http://speech.gc.ca/>

ЛІТЕРАТУРА

Монографії, підручники, посібники

39. Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с.
40. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь НІСД. - Київ, 2016.
41. Публічна дипломатія : навч. посібник / за загал. ред. Ірини Матяш; Національний університет «Острозька академія»; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ : Горобець, 2021.
42. Batora J. Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael», 2005. 26 p.
43. Brodie I. Canadian Global Affairs Institute / Canadian Global Affairs Institute. URL: https://www.cgai.ca/freedom_of_the_press_a_soft_power_focus_for_canada#CGAI
44. Cooper A., Higgott R. and Nossal K. Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World. Vancouver: UBC Press, 1993. 145 p.
45. Clausewitz, C. On War. M.: Publisher ACT, SpB: Terra Fantastica, 2012.
46. Cull J.N., Hawes M. K. Canada's Public Diplomacy. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-12184585-8a34fd6ccc.pdf>
47. Dewitt D. and John J. Canada as a Principal Power. Toronto: John Wiley & Sons, 1983. 125 p.
48. Gattinger M. The Roots of Culture, the Power of Art : The First Sixty Years of the Canada Council for the Arts. Montreal: MQUP, 2017. 224 p.

49. Græger N., Leira, H. «Norwegian Strategic Culture after World War II: From» Cooperation and Conflict. 2005):<https://doi.org/10.1177>.
50. Henrikson A. Niche Diplomacy in the World Public Arena: the Global 'Corners' of Canada and Norway // New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations /ed. by. Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf
51. Holden J., Bound K., Briggs R., Jones S. Cultural Diplomacy, Demos, London. 2007. 136 p.
52. Leonard M., Alakeson V. Going Public: Diplomacy for the Information Society. London: Foreign Policy Centre, 2000. 169 p.
53. Levitz S. Creative economy focus of new Liberal culture policy, but not new taxes. URL: <https://www.ctvnews.ca/politics/creative-economy-focus-of-new-liberal-culture-policy-but-not-new-taxes1.3607330>
54. Lunde H., Thune F., Fleischer H. «Norske interesser: Utenrikspolitikk for en globalisert verden. Norwegian interests.» Oslo 2008: https://www.regjeringen.no/globalassets/norske_interesser_fra_utestasjonene_nupi_rapp.pdf.
55. Matlary J. Values and Weapons. From Humanitarian Intervention to Regime Change. Basingstoke. 2006. URL: <https://books.google.it/Change&source=bl&ots>
56. Melissen J. The New Public Diplomacy. London: Palgrave MacMillan, 2007. 240 p.
57. Minzberg, G., Quinn, J., Goshal, S. Strategic process. SpB., 2011.
58. New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2013. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

59. Nye Joseph S. Jr. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. Public Affairs, 2005. 130 p.
60. Nye Joseph S. Jr. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books. 1991. 336 p.
61. OECD Development Co-operation Peer Reviews: Norway 2019. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4b6f3c09-en/index.html?itemId=/content/component/4b6f3c09-en>
62. *Opportunity For All: The Liberal Plan For The Future Of Canada – The Liberal Plan - 2000/* Ottawa: The Liberal Party of Canada, 2000. URL: <http://www.maharaj.org/pdf/2000redbook.pdf>.
63. Ozhyganov E. *Strategic policy analysis: theoretical basis and methods: Aspect process*, 2006.
64. Riste O. *Norway's Foreign Relations - A History*. Oslo: Universitetsforlaget. 2001. URL: <https://doi.org/10.1080/03468750310002308>.
65. *Routledge handbook of public diplomacy / ed. by N. Snow, Ph.* Taylor. N.Y.: Routledge, 2009. 403 p. URL: https://www.academia.edu/322384/Routledge_Handbook_of_Public_Diplomacy
66. Sending O. J., Pouliot V., Neumann I. B. *The Future of Diplomacy: Changing Practices, Evolving Relationships // International Journal*. 2011. № 66. P. 525-542.
67. Skånland O. "Norway is a Peace Nation." *Discursive preconditions for the Norwegian Peace Engagement Policy*. UniversityofOslo. 2008.
68. Stokke K. *The Soft Power of a Small State. Discursive Constructions and Institutional Practices of Norway's Peace Engagement*. Universityof Oslo. 2010. <https://www.researchgate.net/publicati>
69. Thompson, J.L. *Strategic Management*. London Thomson Learning, 2001.
70. Zhalilo J. *Theory and practice of creating effective economic strategy of state: monography*. K.: NISS, 2019. 342 p.

Статті

71. Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. 56 с.
72. Вовчук Л., Коваленко Д. Особливості реалізації публічної дипломатії державами середньої сили // *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*. 2023. № VI. С . 108–117.
73. Габро І. Східноєвропейський напрям культурної дипломатії США // *Institute for cultural diplomacy*
<http://www.culturaldiplomacy.org/index.phpdiplomacy>
74. Гавриленко І. Концепції та моделі здійснення культурної дипломатії // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2014. Вип. 1. С. 5-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_mv_2014_1_3
75. Климчук І.І. Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії // *Молодий вчений*. № 7 (95). 2021. С. 49-55.
76. Матлай Л. Кулінарна дипломатія як різновид публічної дипломатії: нові підходи та концепції // *Humanitarian Vision*. 2015. Volume 1, number 2. P. 55-59.
77. Трофименко М. В. Публічна дипломатія королівства Норвегія // *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія / за заг. ред. К. В. Балабанова*. 2017. Вип. 18. С. 381–389.
78. Трофименко М. В. Публічна дипломатія малих держав // *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія*. 2016. Вип. 16. С. 329-336. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2016_16_43
79. Умінська-Воронєцка А. Cultural diplomacy in international studies on diplomacy // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2020. №127. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/3008>

80. Ціватий В.Г. Культурна дипломатія Республіки Польща: інституційний та іміджевий аспект (досвід для України) // Зовнішня політика і дипломатія: досвід, моделі, традиції. 2012. № 19. 295-302.
81. Definitions of Public Diplomacy // The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy. URL: <http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.html>
82. Hawes M. Canada's soft power and public diplomacy // USC Center on Public Diplomacy. URL: https://uscpublicdiplomacy.org/pdin_monitor_article/canada%E2%80%99s-soft-power-and-public-diplomacy
83. Leonard M., Stead C., Smewing C. Public diplomacy// The Foreign Policy Center. 2002, P.9-11.
84. Matthews J.C.The West's Secret Marshall Plan for the Mind // Jurnal of Intelligence and Counterintelligence, 2003. №16. P. 409-427.
85. Nye Jo. S. Public Diplomacy and Soft Power//The Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World (Mar., 2008), P. 94-109.
86. Rankin I. The diplomatic potential of Canada: soft power in decline? URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:S6H5c93ZqOoJ:https://www.ceris.be/wp-content/uploads/2021/10/CERIS-Thesis-Rankin.pdf&cd=22&hl=ru&ct=clnk&gl=ua#20>
87. The Edward R. Murrow Center for Public Diplomacy - Definitions of Public Diplomacy.URL:<http://fletcher.tufts.edu/murrow/pd/definitions.ht>
88. Hoffmann H. Twitter as an Instrument of Public Diplomacy: A Case Study of Sweden and Germany. Master of Arts Thesis Euroculture, 2013. P. 105-113.
89. New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / Ed. by Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. URL: www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf

90. Matthew R. Middle power and NGO partnerships: The Expansion of World Politics // *Reframing the Agenda: The Impact of NGO and Middle Power Cooperation in International Security Policy* / edited by Rutherford K., Brem S. and Matthew R. London: Praeger, 2003. P. 3 – 20.
91. Keating T. Canada and World Order. The Multilateralist Tradition in Canadian Foreign Policy, Toronto, 1993 . P. 13-25.
92. Hans T. Communicating with the world: U.S. Public Diplomacy Overseas. N.Y.: Palgrave Macmillan, 1990. P. 3-9.
93. Popa T. Norway's Public and Cultural Diplomacy Stefana // *Journal of Global Politics and Current Diplomacy*. № 3. 2015. P.35-49.
94. *Routledge handbook of public diplomacy* / ed. by N. Snow, Ph. Taylor. N.Y.: Routledge, 2009. P. 13-19.
95. Sending O. J., Pouliot V., Neumann I. B. The Future of Diplomacy: Changing Practices, Evolving Relationships // *International Journal*. 2011. № 66. P. 527–542.
96. Stokke K. The Soft Power of a Small State. Discursive Constructions and Institutional Practices of Norway's Peace Engagement // *PCD Journal*. 2010. № 2(1). P. 137-173. URL: https://www.academia.edu/41627118/The_Soft_Power_of_a_Small_State_Discursive_Constructions_and_Institutional_Practices_of_Norway_s_Peace_Engagement
97. What is Public Diplomacy? // The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy. The Fletcher School. Tufts University. URL: <http://fletcher.tufts.edu/murrow/diplomacy>
98. Zaharna R.S. Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks/ *Routledge handbook of public diplomacy* edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor.// Center on Public Diplomacy, 2009 c. 73-76.